

Vliv vzdělání na volnočasové aktivity

Bc. Edita Matyášová

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Edita Matyášová**
Osobní číslo: **H140569**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Vliv vzdělání na volnočasové aktivity**

Zásady pro vypracování:

Studium odborné literatury.

Vymezení teoretických východisek z oblasti volného času a jeho trávení v souvislosti k dosaženému vzdělání.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu.

Předvýzkum pro ověření kvality výzkumného nástroje.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování, analýza a interpretace dat z vlastního výzkumu.

Prezentace výsledků výzkumu, interpretace a využití v praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. 2007, Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, , 265 s. ISBN 9788024713694.

PÁVKOVÁ, Jiřina. 2002, Pedagogika volného času: (teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času). 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 231 s. ISBN 8071787116.

JANIŠ, Kamil. 2009, Úvod do problematiky volného času. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 61 s. ISBN 9788072485307.

KNOTOVÁ, Dana. 2011, Pedagogické dimenze volného času. Brno: Paido, 2011, 101 s. ISBN 9788073152239.

PIEPER, Josef a Ivan OZARČUK. 1992, Volný čas, vzdělání, moudrost. 1. vyd. Praha: Křesťanská akademie, 75 s. ISBN 8090061567.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jan Kalenda, Ph.D.**
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.3.2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odporují-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá fenoménem vzdělání a jeho vlivem na trávení volného času dospělých. První část nám přináší teoretický pohled na tuto problematiku. Zaměřuji se zde na deskripci a specifika stanoveného tématu. Jako stěžejní jsou zde volný čas a vzdělání, dále životní styl a motivace. V druhé části je proveden empirický výzkum, v němž jsou zkoumány souvislosti mezi vzděláním a trávením volného času. Díky tomuto výzkumu jsme dospěli k závěru, že vzdělání je faktor, který velmi výrazně ovlivňuje volný čas a to, jakým způsobem ho trávíme. Výsledkem bylo nalezení mnoha společných prvků, které ovlivňují volnočasové aktivity.

Klíčová slova: Volný čas, vzdělání, životní styl, zájmové vzdělávání, vzdělanost, motivace

ABSTRACT

This thesis deals with the phenomenon of education and its impact on a leisure time of adults. The first part gives a theoretical perspective on this problem I focus basically on the description and characteristic of this problem. The fundamental in the first part are concepts of leisure time and perception of education. In the second part is conducted empirical research in which is examined the relation between education and leisure time. With this research we found a conclusion that education is a factor strongly affecting our leisure time and the way we spend it. The result of the research was finding many common elements which affect leisure time activities.

Keywords: leisure, education, lifestyle, leisure education, education, motivation

Zde bych chtěla poděkovat zejména vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Janu Kalendovi, Ph.D, který mně při psaní této práce ochotně poskytoval cenné rady a zkušenosti. Poděkování ale patří i všem respondentům, kteří ochotně vyplnili dotazník potřebný k provedení stanoveného výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VOLNÝ ČAS	13
1.1 FUNKCE VOLNÉHO ČASU.....	14
1.2 TŘÍDĚNÍ VOLNÉHO ČASU.....	15
1.3 RŮZNÉ POHLEDY NA VOLNÝ ČAS.....	16
1.4 VOLNÝ ČAS JAKO ŽIVOTNÍ STYL.....	17
1.5 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ŽIVOTNÍ STYL.....	18
1.6 MOTIVACE JAKO DŮLEŽITÝ FAKTOR OVLIVŇOVÁNÍ VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT	21
1.7 MOTIVACE K VOLNOČASOVÝM AKTIVITÁM	24
2 VZDĚLÁNÍ	26
2.1 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM V ČR.....	28
2.2 DŮSLEDKY CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PRO VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM.....	30
2.3 FORMY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	31
2.4 VZDĚLANOST V ČR.....	33
2.5 VLIV VZDĚLÁNÍ NA KVALITU ŽIVOTA	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
3 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	37
3.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	37
3.1.1 Dílčí výzkumné problémy.....	37
3.1.2 Hypotézy	37
3.2 KRITÉRIA VÝZKUMU.....	38
3.3 METODIKA VÝZKUMU.....	39
3.3.1 Výzkumný vzorek	40
3.4 HARMONOGRAM VÝZKUMU	40
3.5 PŘEDVÝZKUM	40
3.6 POPIS VÝZKUMU.....	41
3.6.1 Využití výsledků v praxi.....	41
4 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT Z VLASTNÍHO VÝZKUMU	42
5 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ	61
5.1 HYPOTÉZA Č. 1.....	61
5.2 HYPOTÉZA Č. 2.....	62
5.3 HYPOTÉZA Č. 3.....	63
5.4 HYPOTÉZA Č. 4.....	64
6 VYHODNOCENÍ HLAVNÍHO CÍLE	65
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	67
ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
SEZNAM PŘÍLOH	72

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	73
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	74
SEZNAM GRAFŮ.....	75
SEZNAM TABULEK	76

ÚVOD

Na vzdělání jako proces a na vzdělání jako konečný efekt pohlíží každý z nás z jiného úhlu. Vzdělání je jakýmsi fenoménem dnešní doby, která s sebou nese stále větší a větší nároky na vzdělanost společnosti. Nutno ale podotknout, že vzdělání existuje po většinu lidské historie, jen jeho dostupnost se mění a procházelo velkým vývojem. Vzdělání vyjadřuje určitý souhrn znalostí, vědomostí a schopností, které získáváme během celého našeho života v různých formách vzdělávání. V konečném efektu je to pak stupeň dosaženého vzdělání, kterého jsme dosáhli a se kterým souvisí další stránky našeho života. Těmito stránkami mohou být jak povolání, životní styl jedince, ale i způsob volnočasových aktivit každého z nás.

Volný čas, v dnešní době pro mnohé jedince často zní skoro jako pověstný šafrán na louce. V přesné definici volného času se rozchází i známí světoví sociologové, proto i my si můžeme toto slovní spojení vysvětlovat různě. Volný čas je v obecné rovině ta část života, po kterou se nevěnujeme zaměstnání, povinnostem, ale hlavně činnostem a aktivitám, které máme vyhrazeny pro sebe a takto ji chápeme i my a v tomto úhlu na ni budeme pohlížet v naší práci. Volný čas může určitým způsobem vyjadřovat a odrážet náš životní styl, jenž ovlivňuje bezpočet faktorů. Může to být návyk, který si neseme ze svého dětství, společnosti, v níž se nacházíme, finanční možnosti, ale i stupeň dosaženého vzdělání.

Tato práce se zabývá specifickými znaky vzdělání a volnočasových aktivit, ty jsou pak stěžejním tématem našeho výzkumu. Smyslem této práce je zjistit, do jaké míry se tyto výše uvedené faktory navzájem ovlivňují. Snažíme se odpovědět na otázku, jak moc ovlivňuje dosažené vzdělání tu část života, kterou máme vyhrazenou pro svůj volný čas. Nastíněná problematika úzce souvisí s předmětem pedagogiky volného času.

Kromě charakteristiky základních pojmů je cílem teoretické části vystihnout specifika vzdělání, míry dosaženého vzdělání, volného času, druhu volnočasových a zájmových aktivit, vnímání těchto aspektů a v neposlední řadě také bariéry, které nám znesnadňují trávit volný čas tak, jak bychom si představovali.

V praktické části si pak klademe za cíl charakterizovat metodiku vlastního výzkumu a zejména prezentaci vlastní studie, ve které se zabýváme vlivem míry dosaženého vzdělání na trávení volného času jedinců. Aby byl výsledek této práce co nejvíce relevantní, rozdělíme respondenty do více skupin dle dosaženého vzdělání, které pak budeme navzájem komparovat. Ověřováním či vyvracením výskytu specifických znaků těchto

porovnávaných skupin tak navazuje na teoretickou část. Středem našeho zájmu je tedy dosažené vzdělání a jeho souvislost s trávením volného času našich respondentů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Volný čas obecně vyvolává v každém z nás příjemný pocit a představy. Ve volném čase je nám umožněno věnovat se činnostem, které máme rádi, baví nás, přinášejí nám uspokojení, radost a uvolnění. Tyto činnosti mohou být ale pro každého z nás různé. Co jednomu činí radost a dělá s potěšením, může být pro druhého naopak nepříjemné. Pod pojmem volný čas si tedy každý z nás představí každý něco jiného. Pro někoho to může být například relaxační křeslo či kamarádi, pro druhého čas strávený s rodinou, cestování, příroda nebo posilovna. Rovněž pocity při představě tohoto slovního spojení mohou být různé. U někoho se může objevit tísnivý pocit z toho, že má málo volného času, není spokojen s tím, jak svůj volný čas tráví, jiný zase nemá dostatek prostředků k tomu svůj volný čas efektivně realizovat (Pávková, 2002, s. 9-11).

Objasňováním pojmu volný čas se zabývá mnoho publikací. V obecné rovině nám postačí, když oddělíme od sebe sféru povinností a sféru volného času. Běžně se zde zahrnuje zábava, relaxace, odpočinek či prospěšná činnost.

Volný čas (angl. leisure time, franc. le loisir) je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti vychovávat a rozvíjet svůj život. Přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení (Hofbauer, 2004, s. 13).

Pro lepší představu o tom, co můžeme považovat za volný čas, můžeme uvést hlavní charakteristické znaky volného času podle Švigové (1967, s. 142-155):

- Výběr činností, kterými člověk svůj volný čas naplní, je svobodný.
- Činnosti jsou v jeho průběhu prováděny pouze pro samotné potěšení z nich. Požitek a blaho jimi způsobené jsou jejich jedinými účely.
- Volný čas umožňuje vyjádření individuality jedince. Tím, jak své volno tráví, vyjadřuje člověk sebe.
- Jednou z charakteristik je i různorodost aktivit naplňující volný čas. Člověk pestrost potřebuje zejména proto, aby vyhověl svým různým potřebám.
- Volný čas slouží, respektive může sloužit, k rozvoji lidských schopností a vědomostí. Je to prostor pro rozkvět přirozené touhy po vzdělání a objevování.

Volný čas může vyjadřovat spoustu různorodých činností, jako příklad si můžeme uvést:

- odpočinek
- koníčky
- zájmovou činnost
- zájmové vzdělávání
- rekreační činnosti

Charakteristikou volného času a jeho využití by měla být vlastní vůle. Dnešní doba ale bohužel často svádí k tomu, že příliš mnoho času trávíme pro naše zaměstnání. Tlak ze strany zaměstnavatelů bývá příliš velký a chceme-li být ve své práci úspěšní, musíme jí věnovat mnohem více času, než bývá běžný časový fond. Toto je charakteristické pro lidi s vyšším vzděláním a ty, kteří mají vysoké pracovní pozice a jsou velmi ambiciózní. Času, kterému by se mohli věnovat sami sobě, potom moc nezůstává.

1.1 Funkce volného času

Jednou ze základních otázek poznatků o volném čase je funkce volného času v dnešní společnosti. Jak je vidět z dosavadního výkladu, volný čas během historie měnil svou funkci. Zatímco ve starověku a středověku mohl mít volný čas vedle funkce rekreační, také funkci sociální (navazování společenských kontaktů) a náboženskou (bohoslužby, rozjímání). Funkce volného času bývají obvykle posuzovány ve dvou rovinách, funkce společenské a funkce významné pro člověka. Stejně jako existuje mnoho pojetí a přístupů k volnému času, je možno uvést také mnoho různých členění funkcí volného času. Tato členění se vždy vztahují ke společnosti nebo přímo k jednotlivci. Různí autoři svá členění uvádějí podle svého zaměření, zda se jedná o vztah společnosti a volného času, prostor pro činnosti a svobodnou volbu aktivit ve volném čase člověka nebo vztah volného času a životního stylu (Knotová, 2011, s. 32).

Dle Pávkové (2002, s. 38) rozlišujeme v současnosti minimálně tři hlavní funkce volného času a to:

- regenerace sil
- kompenzace jednostranné práce

- vlastní orientace v životě (volný čas jako prostor k hledání a nalézání smyslu života).

Dle Kavanové a Chudého (2005, s. 34-38) máme následující funkce volného času:

- výchovně vzdělávací - volný čas je časem, který lze využít jak pro výchovu, tak pro vzdělávání- např. účast na olympiádách, prostřednictvím nejrůznějších her, cvičení, tréninku. Na plnění výchovné funkce je kladen zvlášť velký důraz. Jednotlivé instituce se podílejí podle svých specifických možností a legislativně vymezeného poslání na rozvíjení schopností, na usměrňování, kulturní výchovu a uspokojování jejich zájmů a potřeb, na formování žádoucích kompetencí, postojů a morálních vlastností
- rekreačně-relaxační - psychohygienické zásady, zásady bezpečnosti a fyzickou kondici jednotlivce, odstranění pracovního vypětí a stresu každodenního života, relaxační cvičení, pobyt na čerstvém vzduchu, výlety, čtení nebo i poslech hudby. Tuto funkci můžeme nazvat i funkcí zdravotní. Tu plní nejrůznější instituce, které jsou zřízeny k výchově mimo vyučování. Zejména jde o to, že tyto instituce se snaží pomáhat usměrnit režim dne tak, aby pomáhal vytvářet zdravý životní styl. Ten spatřujeme v tom, že střídáme různorodé činnosti, které jsou duševního charakteru a tělesného pohybu, práce a odpočinku. Obzvlášť velký význam má poskytování příležitostí k pohybu, zejména pohybu na čerstvém vzduchu. Různorodé pohybové a sportovní aktivity ve volném čase nám mohou kompenzovat dlouhé sezení. Člověk je bytostí sociální a potřebuje proto žít ve formálních i neformálních skupinách.
- Seberealizační - rozvoj nadání, talentu a vloh jedince, vede k uspokojení potřeb, zájmů a dosažení harmonie vnitřní s vnějším prostředím, rozvoj a kultivace osobnosti
- Preventivní - jedná se především o prevenci sociálně patologických jevů

1.2 Třídění volného času

Volnočasové aktivity, které vykonáváme, můžeme klasifikovat mnoha způsoby. V nejobecnější rovině je můžeme třídit na aktivní a pasivní trávení volného času.

U mladších lidí je aktivní trávení volného času častější, než u starší generace. Aktivní využití času, který máme pro sebe, je prvkem zdravého životního stylu a eliminuje sociálně patologické jevy u mládeže.

Kavanová a Chudý (2005, s. 30-42) rozdělují volnočasové aktivity dle jejich povahy na:

- sportovně orientované - zde můžeme zařadit aktivní a pasivní sport,
- manuální - zde patří chov zvířat, kutilství,
- extrovertní - návštěva restaurací, kaváren,
- kulturně orientované - návštěva divadel a koncertů
- introvertně konzumní - hudba, televize, internet.

Jiným typem dělí opět Kavanová a Chudý (2005, s. 30-42) volný čas a to podle frekvence aktivit v závislosti na věku. Toto dělení poukazuje na činnosti, jejichž frekvence s narůstajícím věkem stoupají (četba novin a časopisů, poslech radia, ruční práce), aktivity, jež s věkem klesají (výtvarné aktivity, turistika, chov zvířat, hry, studium), aktivity s věkem rostoucí do určitého věku a pak opět ubývající (návštěva kin, schůzky s partnerem, poslech hudby, diskotéky, nicnedělání) a na ty, které klesají do určitého věku a pak následně rostou (četba knih, domácí práce).

1.3 Různé pohledy na volný čas

Na problematiku volného času se můžeme dívat z různých pohledů. Jedním z nejvýznamnějších pohledů je hledisko ekonomické. Zde je důležité, kolik prostředků je investováno do zařízení pro volný čas a to jak ze strany jednotlivce, tak společnosti a taktéž i to, zda a do jaké míry se mu jeho náklady či jejich část vrátí. Průmysl volného času bývá velmi často samostatným a velmi dobře prosperujícím odvětvím. Očekává se, že odpočínutý a spokojený člověk podá dobrý pracovní výkon na pracovišti, proto je velmi efektivní do odvětví volného času investovat finanční prostředky. Druhým pohledem je dle Pávkové a spol. potom sociálně-psychologický a sociologický pohled. Zde je důležité sledovat, jak volnočasové aktivity přispívají k utváření mezilidských vztahů. Je zřejmé, že například volný čas u dětí je ovlivněn sociálním prostředím, přičemž velmi významným faktorem zde bývá vliv rodiny, dalším z vlivů pak bývají hromadné sdělovací prostředky, sociální sítě a v neposlední řadě vzdělanost. Ze zdravotního hlediska můžeme pozorovat, jakým způsobem lze podporovat zdravý životní styl, tělesný i duševní vývoj člověka.

Pedagogická a psychologická hlediska potom berou v úvahu věkové či různé individuální zvláštnosti, které musíme při výběru volnočasových aktivit respektovat. Zde je zároveň zapotřebí uvážit, do jaké míry činnosti přispívají k uspokojování psychických a biologických potřeb jedince. Činnosti ve volném čase, které konáme dobrovolně a které jsou vhodně motivovány, nám poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, tělesných i duševních vlastností a sociálních vztahů (Pávková, 2002, s. 14-17).

1.4 Volný čas jako životní styl

To, jakým způsobem trávíme volný čas, je důležitým ukazatelem životního stylu. Pojem životní styl ale rovněž není jednoduché charakterizovat a můžeme najít mnoho definic. Jedna z nich vymezuje životní styl jako souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje. Udává to, jaké má člověk hodnoty a co preferuje, projevuje se to jednak v jeho chování, ale i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních a sociálních podmínek, které má. Každý zdravě rozumově vyvinutý jedinec má v sobě individuálně nastavený systém hodnot, který se během života postupně formuje a vyvíjí podle životních situací a podmínek. Podle toho, jak člověk tráví volný čas, můžeme lidi členit. Pro některé lidi je například natolik důležitá jejich práce či povolání, že volný čas vnímají jako něco nesprávného či špatného. Svoji práci vnímají jako jakési své poslání a volný čas neumí dostatečně a bez výčitek svědomí využít k jiným činnostem (Pávková, 2002, s. 28-30).

Protože se život každého z nás odvíjí určitým směrem, který je trvalým sledem mnoha paralelně či propojeně probíhajících aktivit, zahrnuje velmi složitou mozaiku činností. Právě tento široký komplex činností, jimiž uspokojujeme své vlastní potřeby spolu s komplexem vztahů, které v rámci jednotlivých aktivit vznikají, lze definovat jako životní styl (Filipec, Filipcová, 1976, s. 234).

Životní styl můžeme nejlépe charakterizovat tak, když vycházíme ze struktury každodenních činností. Jedná se o velmi pestrou mozaiku nejrůznějších aktivit. Budeme-li tuto mozaiku analyzovat a pokusíme-li se v ní orientovat, dojdeme ke zjištění, že tyto činnosti můžeme shrnout a zařadit do několika základních kategorií.

- Činnosti, které jsou orientované na práci, profesi, profesní přípravu - jedná se o vzdělávání, vstup do zaměstnání, adaptaci na něj, profesní stabilizaci, vzestup a podobně.

- Činnosti, které jsou spojené s rodinou - začínají hledáním partnera, zakládáním a budováním rodiny, domácnosti, následuje výchova dětí.
- Činnosti v oblasti zájmové - vlastní zájmy, jejich rozvoj, soulad se zájmy ostatních členů rodiny či partnerů, zda patří zejména odpočinek, relaxace a zábava.
- Činnosti, které směřují do společenského života - účast na společenském a kulturním životě, zapojování do občanských vztahů, jejich rozvoj.
- Aktivity týkající se základních biologických a hygienických potřeb.

Velký sociologický slovník (1996, s. 1246) vymezuje životní styl jako "strukturovaný souhrn životních zvyků, obyčejů, resp. akceptovaných norem, nalézajících svůj výraz v interakci, v hmotném, věcném prostředí, v prostorovém chování a v celkové stylizaci". Předpokládá se, že životní styl nějakým způsobem vyjadřuje i hodnoty a zájmy jedince, skupiny či společnosti vůbec.

Ze sociologického pohledu můžeme kvalitu života chápat jako komplexní oblast, kde je potřeba ji více do hloubky vymezit vůči životní úrovni, životnímu stylu i způsobu života, které s kvalitou života přímo souvisejí. Životní úroveň určujeme reálnými příjmy lidí a vyjadřuje zejména materiální a ekonomické podmínky člověka. Způsob života je pojmem nejen sociologickým, ale je společným pro všechny vědy. Vyžaduje tedy komplexní přístup a analýzu z více úhlů (Vaňurová, 2005, s. 51-60).

1.5 Faktory ovlivňující životní styl

To, jakým způsobem trávíme svůj volný čas, nezáleží pouze na tom, co si přejeme dělat, ale často na podmínkách, tedy faktorech, které tuto skutečnost ovlivňují. Tyto faktory můžeme rozdělit na vnitřní a vnější. Nelze jednoznačně určit, které faktory jsou ve vztahu k volnému času dominantnější. V naší práci nás zajímá především dosažené vzdělání a to, do jaké míry ovlivňuje volný čas.

Dle Pávkové (2002, s. 30-42), můžeme řadit faktory na:

- Pohlaví
- Věk
- Zdravotní a fyzické podmínky
- Dosažené vzdělání
- Profese

Z výše uvedených vnitřních faktorů je možné vyvodit, že některé jsou ovlivnitelné a jiné naopak každý z nás do určité míry ovlivnit může. Například věk a pohlaví jsou neovlivnitelné a je zcela jisté, že budou mít velký vliv na trávení volného času. Na jiných vnitřních faktorech je ale možné do určité míry pracovat, jako je například vzdělání, profese a zdravotní stav člověka. Je velmi pravděpodobné, že například vzdělání či profese bude mít velký vliv na to, jakým způsobem trávíme volný čas. Právě vzdělání je důležité pro náš empirický výzkum, proto se mu budeme věnovat na vaší teoretické části ještě hlouběji.

Do skupiny vnějších faktorů patří:

- Časový fond pro volný čas
- Geografické faktory – populace, tradice, zvyky
- Rodina - vztahy
- Materiální a ekonomické podmínky
- Vrstevnické skupiny
- Média
- Roční období
- Zařízení pro volný čas

Jak si můžeme povšimnout, faktorů vnějších je více, což je způsobeno pestrostí života člověka a jeho okolí. Faktorů, které na nás působí z venku je tedy docela hodně.

Utváření komplexu aktivit každého jedince a v celku potom i společnosti, probíhá v daných společenských a kulturních podmínkách. Hovoříme o dvou skupinách determinujících faktorů.

- Faktory objektivní
- Faktory subjektivní

Faktory objektivní, které vycházejí z cílů, potřeb a stavu společnosti a dále faktory subjektivní, které vycházejí z potřeb a záměrů jedince. Objektivní společenské faktory jsou především ekonomické a politické poměry. Ekonomická situace je hlavním pilířem pro aktivity spojené s volným časem. Jinak řečeno ekonomická situace jedince a prostředky, které má k dispozici, velmi ovlivní to, jaké si může dovolit koníčky a způsob trávení volného času. Zcela logicky z toho vyplývá, že jiné možnosti má člověk s nadprůměrným příjmem a ten, který je například nezaměstnaný. Důležitou roli v této skupině faktorů hrají také faktory politické a kulturní. Kulturní tradice se rovněž velmi promítají do života člověka, skupiny, popřípadě celé společnosti. Velmi nás ovlivňují i nejrůznější zvyklosti, které si s sebou neseme z vlastních rodin a na které jsme navyklí, ať už se jedná o způsob hospodaření v rodině, trávení volného času a uspokojování biologických potřeb, hygienických i kulturních návyků.

Vedle výše zmíněných ekonomických a politických vlivů na působení a utváření životního stylu je celková situace daná úrovní vědeckého a technického rozvoje v civilizaci. Ta nám mnohdy přináší velmi výrazné změny ve způsobu života, které může přehlušit dokonce i působení tradic a dalších silných faktorů. Pro představu si zmíníme technický pokrok, který mění náš životní styl, jako je například cestování a dopravních prostředků, možnost komunikace, veřejných sítí, internetu apod.

Subjektivní osobnostní faktory nám potom představují nejen zájmy a potřeby každého jedince, ale jsou dány především samotnou osobou. Každá osoba je individuální a má své zvláštnosti. Zde hovoříme především o intelektu člověka, temperamentu, pohlaví, zdravotním stavu. Tyto všechny faktory se nám potom promítají a kombinují s výchovným působením. Zde bývá velmi diskutován vliv vzdělání na životní styl, kde řada výzkumu poukazuje na přímou úměru dosaženého vzdělání s úrovní a kvalitou způsobu života. Vedle vzdělání je možné přemýšlet i nad vlivem profese na uspořádání našich vnitřních hodnot. Je velmi zřejmé, že naše profese ovlivní životní styl. Zde máme na mysli především charakter práce a pracovní dobu. Zdravý životní styl a jeho realizaci ovlivní ale

do velké míry i poučení a znalosti. V souvislosti s výchovou je velmi důležité zmínit významnou úlohu rodiny. Právě životní styl rodiny, ve které dítě vyrůstá, včetně zásad a modelů mu bývá potom jakýmsi velmi důležitým pomyslným pilířem životního stylu, který má v sobě zakořeněný a je jím do velké míry ovlivněn. To je tedy prvotní prvek, na nějž navazují další, které vedou k obohacení životního stylu. K určitému vývinu dochází ale po celý náš život. Podmínky se totiž mohou během našeho života s rostoucím věkem a různými změnami životních situací měnit. Zde jsou velkými důležitými faktory věk a zdravotní stav. Tedy například změny fyzických a psychických možností nám znemožňují konat ty aktivity, na které jsme mohli být po dlouhou dobu zvyklí. Do našeho života ale často vstupují i jiné individuální faktory, které nás výrazným způsobem ovlivňují. Mohou to být například přátelé a lidé, se kterými jsme v úzkém kontaktu, kteří ovlivní náš životní styl a jeho specifika. Dále to potom jsou různé životní etapy, zde můžeme vzpomenout mladé lidi, kteří založí rodinu, začnou vychovávat děti a nemají možnost se třeba po nějaký čas věnovat těm aktivitám, kterým by chtěli, protože musí brát ohled na své děti a zvolit jiný životní styl, který bude slučitelný s výchovou jejich potomků (Kraus, Poláčková, 2001, s. 156-160).

1.6 Motivace jako důležitý faktor ovlivňování volnočasových aktivit

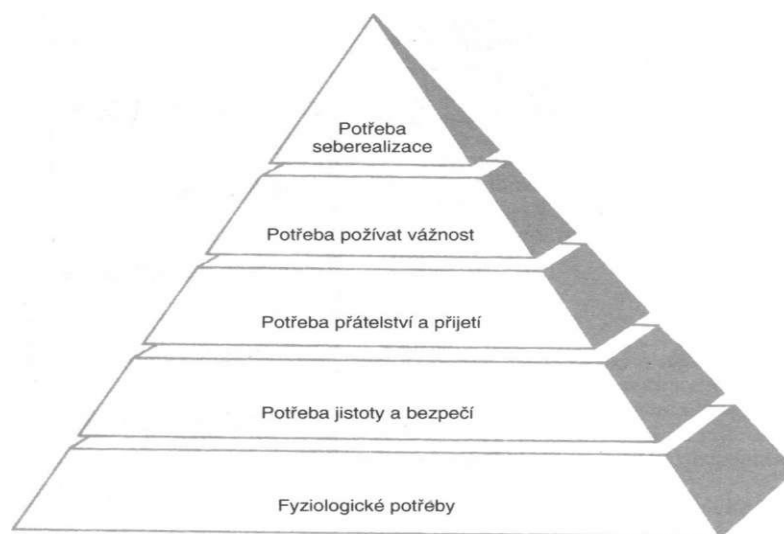
Ke všemu, co v životě děláme, máme nějaký důvod. To můžeme nazvat motivací. Motivace je významný faktor, díky kterému jsme schopni dosáhnout našich cílů. To platí i ke vztahu volnočasových aktivit. Pokud nás něco, baví, přináší nám to potěšení nebo naplnění cílů, snů či jen radost, budeme to vyhledávat. Když má člověk motivaci k určité věci, je pro něho snazší dosáhnout cíle. Základním cílem empirické části DP je zjistit, jak dosažené vzdělání ovlivňuje volný čas. Za dílčí cíl empirické části DP pak považujeme objasnit, které další faktory jej ovlivňují.

Motivaci chápeme jako působení jednoho nebo více motivů najednou, představující určitý psychologický proces, který vede k danému cíli. Motivaci je možné rozlišit na motivy a vnější motivující předměty. Motivace není dána, ale je získávána a vyvíjí se postupně jako důsledek socializace a je výsledkem učení a zkušeností. Rovněž se rozlišují motivy

podle skupin lidí. Rozdíly v motivaci lze rozdělit dle věku, sociodemografického statutu, dosaženého vzdělání, podle pohlaví a jiných životních okolností (Beneš, 2008, s. 131-138).

Nakonečný (1977, s. 17) se vyjadřuje o motivaci jako o intrapsychickém procesu, který organizuje lidské chování, a i když vychází z biologických zdrojů, je především projevem psychickým.

Mezi základní motivy řadíme zájmy, cíle, přání, hodnoty, návyky, postoje, potřeby, emoce.

Obrázek 1 Základní lidské motivy

Podle Koontze (1998, s. 447)

Rozdíly, které můžeme spatřovat v lidském konání a jednání a v jeho výsledcích, které jsou způsobeny rozdíly v motivaci, mohou být velmi výrazné. Motivace je jedním z nejdůležitějších prvků, který zvyšuje zájem o určitou činnost. Je řada prostředků, kterými je možné záměrně působit na větší výkon jednotlivce nebo skupiny a vzbudit tak jejich zájem.

Překážky, které nám brání uspokojit naši potřebu a nelze je překonat, způsobují v naší mysli stav, který nazýváme frustrace. K frustraci může dojít například při neocenění naší práce. Tato motivační energie potom zůstává v nás. Aktivita, která je způsobena naší potřebou, vede k jejímu uspokojení. Někdy nastává situace, kdy se objeví překážka, která vede k neuspokojení naší potřeby. Negativní emoce vede ke lhostejnosti a ignoraci. Motivace je bezesporu jedním z nejdůležitějších faktorů, které ovlivňují náš život, ať už máme na mysli vzdělání, životní styl či trávení volného času (Nakonečný, 1997, s. 121-125).

Motivaci k volnočasovým aktivitám rozdělujeme na vnější a vnitřní.

- Vnější motivací rozumíme motivy, které jsou nějakým způsobem zprostředkované, jako například pochvala nebo trest, perspektiva dosažení osobnostní hodnoty (když budeš úspěšný, dostaneš to, co si přeješ). Do této oblasti spadá i přirozená touha po vědění a znalostech, po dosažení daných cílů jedince. Člověk má totiž přirozenou potřebu dokazovat, co vše je schopen dokázat vlastní snahou (Hayes, 2003, s. 160-170).
- Vnitřní motivace zahrnuje ty druhy motivů, které jsou přímo spojeny s nějakou činností, např. pud zvědavosti (radost z toho, co konám, líbí se mi to, konám to rád). Ten v každém z nás již od útlého věku provokuje zkoumání a objevování nových věcí, které jsme dosud nepoznali. Všechno to, co na nás působí zevnitř, můžeme označit jako faktory vnější motivace. Jednoduše můžeme říct, že úkolem tohoto druhu motivace je přivedení člověka k určité činnosti (Hayes, 2003, s. 160 - 170).

Motivace vnitřní tedy pochází z člověka samého. Můžeme zde například zařadit třeba píli vynaloženou k dosažení určitého cíle. Naopak motivace vnější přichází z vnějších zdrojů. Jako příklad můžeme uvést snahu, kdy nás vede k cíli slíbená odměna. Velkou hybnou silou bývá ale právě motivace vnější. Je dlouhodobější, pevnější. Například motivace ke sportu bývá zpravidla podmíněna zevnitř. Radost z nově naučené dovednosti nebo pocit, že je člověk zdatnější po fyzické stránce je silná i přesto, že vím, že nikdy nedosáhnu žádných vrcholných výsledků (Hayes, 2003, s. 174).

Předpokládáme tedy, že chování člověka směřuje k jistým cílům, ať už si to ten uvědomuje nebo ne. Potřeby a cíle jsou navzájem závislé, potřeba eventuelně potřeby neexistují bez cíle, cílů. Motivační proces v sobě zahrnuje jak aktivaci potřeb, tak i výběr cílů, kterých může být dosaženo a které mají schopnost danou potřebu uspokojit. Vedle studia motivačních procesů je rovněž řešena tematika vnějších aspektů daného procesů, tedy motivování druhých lidí (Kliment, 2001, s. 65).

1.7 Motivace k volnočasovým aktivitám

Každý tvor je motivován ke konkrétním činnostem. Pro každé zvýšení zájmu o nějakou činnost či věc je nejenom u volnočasových aktivit důležité zvýšit pozornost. To je způsobeno tím, že máme motivaci. Správná motivace nás tedy vede k poznání, činnosti, seberealizaci či sebevyjádření. Jinak působí motivace ve skupině lidí, jinak se může projevat u samotného člověka. Ve skupině můžeme podlehnout tzv. psychologii davu, které jsou velmi často řízeny city. Tyto city mohou být velmi intenzivní. Může dojít k tomu, že jsme-li strženi davem, můžeme mít pocit neomylnosti nebo také nemusíme cítit dostatečnou odpovědnost za své činy. Motivace jedince taktéž není lehký úkol. Je třeba uspokojit napřed nejzákladnější lidské potřeby a postupně stoupat v pomyslném žebříčku potřeb výše až k uspokojení nejvyšších potřeb.

Budeme-li pozorovat aktivitu sféry volného času ve své velké rozmanitosti, můžeme k nim přiřadit některé motivace. Motivace pro volný čas je závislá na oblasti života, postavení v životním cyklu, na vzdělání a mnoha dalších jiných faktorech. Jako nejdůležitější determinanty musíme považovat pozice člověka v jeho životní etapě a příslušnosti k určité sociální skupině, kterou může udávat právě vzdělání. Motivace volného času jsou výrazně závislé a označující pochody, které usměřují k určitému cíli a spouští jednotlivé vzorce chování. To se ale vztahuje jen na určité způsoby chování (sport a herní aktivity, rodinné prostředí, druhy zábavy, intelektuální záliby praktické činnosti apod. (Nakonečný, 2003, s. 23).

Je zapotřebí zmínit také fakt, že mnoho volnočasových činností probíhá přímo v našich rodinách. To vyzdvihuje další přínos rodiny, jako prostředí, ve kterém se činnosti odehrávají a plánují. V tomto případě je zde patrné prohlubování jak partnerských vztahů, tak i vztahů mezi rodiči a jejich dětmi.

2 VZDĚLÁNÍ

Toto slovo vyvolává v každém z nás individuální pocit. Někomu se vybaví dětství, potažmo mládí a s tím spojená povinná školní docházka, jinému studentská léta na vysoké škole, někdo má tyto pocity pozitivní, jiný naopak. V obecné rovině je vzdělání jakýmsi souhrnem znalostí, které získáváme pomocí vzdělávání, studia a výuky. Původ slova vzdělání - latinsky edukace, znamená v překladu „vedení ven nebo vedení vpřed“. Vzdělání můžeme chápat jako výsledek vzdělávání. Na vzdělání má každý z nás jiný náhled, někdo ho považuje za velmi důležitou složku našeho života, je k tomu veden například rodiči či sám si vytvoří hodnotu vzdělání jako velmi důležitou, pro druhého nemusí vzdělání být tolik podstatné. Někdo ho chápe jako prostředek pro lepší pracovní příležitost, jiný považuje své vzdělání jako velmi důležité z toho důvodu, že vzdělání je jakýmsi měřítkem udávajícím hodnotu osobnosti.

Vzdělávání pak vyjadřuje záměrné působení na člověka s cílem získání znalostí, utváření návyků, postojů, vědomostí a způsobů chování. Prostřednictvím vzdělávání rozvíjíme vědomosti a postoje člověka, které se vyžadují v jeho osobním i profesním životě (Mužík, 2004, s. 13).

Dle Rýdla (2012, s. 48) z hlediska dosavadního celkového vývoje se vzdělání prezentuje jako určující prvek kultury, která ovlivňuje všechny životní a pracovní formy společnosti. Vzdělání ovlivňuje kulturu dynamickým a orientujícím prvkem společnosti. V situaci, ve které se dnešní společnost nachází, prokazuje vzdělání platnost své výkonové schopnosti vrůst do struktur vývoje. Orientace, kterou získáváme díky vzdělání, nám umožňuje různorodé činnosti. V současném moderním světě se zvětšuje odstup mezi oběma formami vědění: věda a technika spěchá rychle kupředu a reflexe jejích následků a snahy o zodpovědnou regulaci velmi zaostávají. Existovala-li by tato neúměra delší dobu, nebo by byla dokonce běžnou součástí vývoje, pokulhávala by společnost za svými kulturními vývojovými možnostmi. Moderní pojem vzdělání tuto okolnost zohledňuje, zejména v školní vzdělávací realitě.

Školní vzdělávání a výchova nejsou ve svých cílech, obsazích a formách jen pouhou funkcí společenského vývoje. Výchova a vzdělávání pouze jednoduše nereaguje na vztahy a procesy, ale má i úlohu je posuzovat a spoluutvářet z hlediska odpovědnosti za možnosti rozvoje života nových generací. Na jedné straně je

v současné době poukazováno na oslabující se roli školy jako předávajícího poznatků a vědění vůbec, a na druhé straně je zdůrazňován její nezastupitelný výchovný význam v dalším společenském vývoji (Rýdl, 2012, s. 49).

S pojmem vzdělávání se pojí i pojem výchova. Na jedné straně se obecně přijímá, že výchova a vzdělávání jsou velmi úzce propojené jevy, na straně jiné se pak rozeznává, že vzdělávání je něco specifického, co se od tohoto pojmu liší. Tak je tomu nejen v českém jazyce, ale i v jiných jazycích. Vzdělávání se obecně v pedagogické teorii chápe jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů, které se realizují prostřednictvím školního vyučování. Teoretici pedagogiky zde naráží na velký problém a tím je, že pro účely teoretického výkladu lze „výchovu“ a „vzdělávání“ oddělit, v praxi to vůbec nejde. Zřetelně se to projevuje ve školním vyučování - každý učitel při výkonu své profese zároveň vzdělává a zároveň vychovává. Z toho se odvozuje termín „výchovně vzdělávací proces“, jenž by měl vyjadřovat tuto propojenost (Průcha, 2000, s. 15).

Moderní společnost klade sice stále větší důraz na každého jednotlivce s jeho schopnostmi a právy, ovšem pravdou zůstává, že každý jedinec je stále více závislý na celé společnosti, ale také na tom, jak kvalitní je životní prostředí. Čím složitější je život společnosti, tím větší množství znalostí a dovedností si musí každý člověk sám osvojit, aby v ní dokázal obstát a uplatnit se. V dnešní době máme velkou míru svobody ve všem a zároveň i ve volbě svého vzdělání, záleží pouze na naší osobní zralosti, odpovědnosti a ochotě každého člověka. Je velmi mnoho možností vzdělávání, které se nabízí, záleží na našich mravních a lidských kvalitách, abychom si dokázali co nejlépe vybrat. Vzdělání má mnoho rozměrů, je zaměřeno na rovinu osobního rozvoje, na začleňování se do života společnosti, přípravu člověka na jeho pracovní život. Ale také na zvyšování zaměstnanosti, tedy být konkurenceschopní na trhu práce a to nejen v naší zemi, ale také v zahraničí. Vzdělání je také odborné vzdělávání a zvyšování flexibility a adaptability jedince, zvyšování jeho odpovědnosti a samostatnosti.

Vzdělávání v současném světě prochází velkým rozvojem. Mluví se o jakési učící se společnosti, ve které je nejen povinné školní vzdělávání, ale i veškeré další, formální a neformální vzdělávání nabývá stále větší důležitosti pro kvalitní život lidí. Všechny vyspělé i méně vyspělé země se dle svých ekonomických možností a kulturních orientací

snaží o vybudování co nejdokonalejších vzdělávacích systémů, coby nezbytný předpoklad k svému dalšímu rozvoji (Průcha, 1999, s. 15).

2.1 Vzdělávací systém v ČR

Legislativu v pedagogické oblasti upravuje školský zákon č. 561/2004 Sb., Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, Zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb.

Vzdělávací systém v České republice vychází z dlouhodobé tradice, která má své počátky někde kolem roku 1774, kdy byla zavedena povinná školní docházka. Dnes v ČR fungují všechny typy vzdělávání, které členíme na:

- předškolní
- základní
- střední
- vysoké, postgraduální až po celoživotní.

Předškolní vzdělávání je uskutečňováno v mateřské škole dětem ve věku 3-5 let. Toto vzdělávání není povinné, účast je však dlouhodobě velmi vysoká, v předškolním roce navštěvuje mateřskou školu téměř 93 % dětí. Pro děti do 3 let jsou určeny tzv. jesle, které však nejsou součástí školské soustavy, nýbrž jsou v kompetenci Ministerstva zdravotnictví, díky tříleté mateřské dovolené je navštěvuje jen 0,5 % dané věkové skupiny. Povinná školní docházka je u nás devítiletá (6-15 let.) Žáci ji absolvují z velké části (téměř 80 % příslušné populace) společně v základních školách, které jsou organizovány ve dvou stupních (5+4). V rámci druhého stupně však existují možnosti pokračovat povinnou školní docházkou v gymnáziích (po 5. ročníku v osmiletém, po 7. ročníku v šestiletém), popř. v konzervatořích.

Jakmile žák ukončí povinnou devítiletou školní docházkou, pokračuje zpravidla 96 % populace (vztaženo k populaci 15-18 let) v nepovinném vyšším sekundárním vzdělávání, a to buď ve všeobecných gymnáziích, která jsou kromě uvedených osmi- a šestiletých i čtyřletá (přes 20 % populace) nebo v odborném vzdělávání, které zajišťují střední školy. (48,5 % ve čtyřletých oborech ukončených maturitní zkouškou, 23 % ve dvou - až tříletých

oborů s výučním listem, a v některých dalších oborech), popř. v konzervatořích. Alespoň vyšší sekundární vzdělání u nás dlouhodobě získává kolem 90 % populace ve věku 25 až 34 let. Dle (MSMT, 2009) ti, kteří dokončili vyšší sekundární vzdělání v oborech s výučním listem, mohou pokračovat v takzvaném nástavbovém studiu, které je ukončeno maturitní zkouškou, nebo si rozšířit kvalifikaci ve studiu zkráceném. Ti, kdo získali vzdělání ukončené maturitní zkouškou, mohou pokračovat na terciární úrovni, a to buďto na vyšších odborných školách nebo na vysokých školách. Kromě toho mají absolventi, kteří složili maturitní zkoušku možnost rozšířit si kvalifikaci v postsekundárních programech středních škol, někdy také nazývaném zkráceném studiu.

Obecné zásady vzdělávání jsou:

- rovný přístup každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana,
- zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce,
- vzájemná úcta, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a důstojnosti všech účastníků vzdělávání,
- bezplatné základní a střední vzdělávání státních občanů České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ve školách, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí,
- svobodné šíření poznatků, které vyplývají z výsledků soudobého stavu poznání světa a jsou v souladu s obecnými cíli vzdělávání,
- zdokonalování procesu vzdělávání na základě výsledků dosažených ve vědě, výzkumu a vývoji a co nejširšího uplatňování účinných moderních pedagogických přístupů a metod,
- hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosahování cílů vzdělávání stanovených tímto zákonem a vzdělávacími programy,
- možnosti každého vzdělávat se po dobu celého života při vědomí spoluodpovědnosti za své vzdělávání (MSMT, 2009).

dle Bartoňkové (2002, s. 44) můžeme rozlišovat vzdělání dle charakteru obsahů na:

- Humanitní (společenskovední)
- Matematicko-přírodovědné
- Lingvistické
- Medicínské
- Umělecké
- Technické

2.2 Důsledky celoživotního vzdělávání pro vzdělávací systém

Celoživotní vzdělávání chceme v naší teoretické části zmínit z toho důvodu, že vzdělávání v dospělosti je fenoménem dnešní doby. Je to dnes již běžný jev, který se objevuje velmi často. Dnešní doba má neustále se zvyšující nároky na vzdělání a to nutí dospělé jedince k dalšímu vzdělávání. V souvislosti s volným časem bychom chtěli vyzdvihnout, že vzdělávání v dospělosti je často na úkor volného času. Poté, co jedinec vstoupí do pracovního procesu a chce se paralelně se zaměstnáním ještě dále vzdělávat, musí tomu obětovat určitý díl svého volného času. To vyžaduje značnou dávku motivace k němu. V tomto případě musí být pro nás vzdělání velmi výraznou prioritou.

Rýdl (2012, s. 74-75) uvádí, že celoživotní vzdělávání je určitým fenoménem dnešní doby, který je důsledkem stále vyšších a vyšších nároků na člověka, který se chce uplatnit nejen na trhu práce. Celoživotní vzdělání má být prostředkem k připravenosti lidí na tyto nároky. Moderní podoba celoživotního vzdělávání se daruje někdy od počátků 70. let minulého století. Pod tuto ideu můžeme zahrnout i další pojmy, jako je např. celoživotní učení, permanentní vzdělávání, další vzdělávání, kontinuální vzdělávání. Celoživotní vzdělávání s sebou nese tři fenomény:

- udržení ekonomického rozvoje společnosti
- pojetí lidských zdrojů jako motoru ekonomického rozvoje
- vytváření podmínek pro rozvoj lidských zdrojů

Celoživotní učení je v ideálním pojetí považováno za nepřetržitý proces, ve skutečnosti jde spíše o neustálou připravenost člověka učit se než o neustálé studium. Mluví se tedy spíše o celoživotním učení, nikoliv vzdělávání, aby se tím zdůraznil význam i takových učebních aktivit každého jedince, které nemají organizovaný ráz, tzn. samostatného učení např. při práci, při pobytu v přírodě, na kulturních akcích apod. (Strategie, 2007, s. 7).

V dnešní společnosti vědění má šanci na úspěch zejména ten, kdo dokáže stále držet krok s vývojem poznání a vědění. Proto s konceptem společnosti vědění je velmi úzce spjat koncept celoživotního učení a v jeho rámci také vzdělávání dospělých. Dnešní moderní společnost se tak stává společností neustále se učících jedinců - tedy učící se společností. Koncept celoživotního učení, jenž v posledních letech dominuje pedagogickému a andragogickému uvažování o rozvoji člověka, si žádá rozlišování různých forem vzdělávání a učení. Vzniká tak triáda formálního, neformálního a informálního učení. Tyto formy rozlišuje i Memorandum o celoživotním učení z roku 2000. Základní charakteristikou celoživotního učení je zejména to, že vzdělávání není již omezeno na určitou fázi života, tedy docházkou do školy, ale trvá po celý život.

Česká republika se díky svému geografickému a politickému umístění a dynamickému rozvoji stala také součástí evropského učícího se prostoru a potřebu celoživotního učení a s tím spojený požadavek na vzdělávání dospělých také přijala za své. Zdůrazňují se nejen individuální a sociální efekty, ale taktéž ekonomické zájmy společnosti. Vzdělávání dospělých totiž přispívá hlavně k osobnímu rozvoji. Soustřeďuje se na učební potenciál jedince a jeho využití tak, aby odpovídalo jeho zájmům a potřebám. Nutno je ale zmínit i sociální soudržnost, kterou vzdělávání dospělých přináší (Rabušicová, 2008, s. 27-30).

2.3 Formy dalšího vzdělávání

Dalším vzděláváním rozumíme vzdělávání dospělých, což je jakýmsi fenoménem dnešní doby. Tento druh vzdělávání můžeme rozdělit do několika typů. Ty se dále člení dle různých charakteristik do tří kategorií:

Formální vzdělávání bývá realizováno ve vzdělávacích institucích. Jeho cíle, obsahy, funkce, prostředky a způsoby hodnocení jsou legislativně vymezeny. Typickým příkladem

takové instituce je škola. Formální vzdělávání obsahuje na sebe navazující stupně, které jsou potvrzovány vysvědčením, diplomem či certifikátem. Formálního vzdělávání představuje školní docházka, která je u nás rozdělena do několika stupňů (Prusáková, 2005, s. 79).

Neformální vzdělávání zahrnuje získávání dovedností, znalostí a kompetencí, které zlepšují uplatnitelnost na trhu práce. Bývá realizováno mimo vzdělávací systém. Je zaměřeno na určité skupiny populace a organizováno různými institucemi. Takovéto vzdělávací aktivity se realizují zpravidla v soukromých institucích, v zařízení zaměstnavatelů, v neziskových organizacích. Příkladem mohou být například různé kurzy cizích jazyků, rekvalifikační kurzy, ale i krátkodobá či jednorázová školení či přednášky. Nutným předpokladem je přítomnost odborně vyškoleného učitele či lektora, který má předpokládané kompetence (Prusáková, 2005, s. 79).

Informální vzdělávání představuje získávání znalostí, kompetencí, dovedností formou každodenních zkušeností, vychází z praxe, pracovních činností. Může také představovat sebevzdělávání. Rozdílem od předchozích dvou forem je to, že nemá pevnou organizaci, není systematické, koordinované a zúčastnění si je ve většině případů nemusí ani uvědomovat (Prusáková, 2005, s. 80).

Výše uvedené rozdělení není jen charakteristikou tří druhů vzdělávání, ale odráží celoživotní šíři učení. Dříve bylo obvyklé to, že jakmile člověk ukončil některý ze stupňů vzdělávacího procesu, už se do něj zpravidla nevracel. Toto se ale postupem času začalo měnit a výrazně to ovlivňuje vzorec vzdělanostní dráhy člověka (Rabušicová, 2008, s. 44-46).

Podle Rabušicové (2008, s. 49) u nás ale stále vyhrává předsudek tradičního stylu vzdělávacího procesu, tedy nejprve ukončit vzdělání a poté teprve vstoupit do pracovního života. V minulosti bylo obvyklé to, že člověk se nejprve vzdělával a jakmile ukončil své vzdělání, nastoupil do pracovního procesu a z tohoto vzdělání čerpal po celý svůj další život. V dnešní době se stále více a více rozvíjí možnost vrátit se ke vzdělávání i po vstupu do pracovního procesu, popřípadě po založení rodiny. Dnešní doba vyžaduje po jedinci, aby se neustále vzdělával, pracoval na sobě a byl konkurence schopný na trhu práce. To nutí dospělé jedince k tomu, aby si své vzdělání doplňovali i později a pokud chtějí být úspěšní ve své práci, musí na sobě určitým způsobem pracovat po celý svůj profesní život.

2.4 Vzdělanost v ČR

Již Jan Amos Komenský považoval vzájemnou soudržnost lidí za základ, který je nezbytné vědomě posilovat vzděláním, aby lidé mohli existovat jako lidé. Budoucnost lidstva i každého národa a jednotlivce je koneckonců závislá na tom, bude-li lidstvo umět využít všechny své potenciály, technické, kulturní i sociální vymoženosti ve prospěch všech zemí, národů, lidí. Vzdělání člověka humanizuje, rozvíjí jeho vlohy a díky Komenskému je v naší tradici vzdělání, které můžeme označit jako vzdělání společensky účinné (Sychrová, 1969, s. 15).

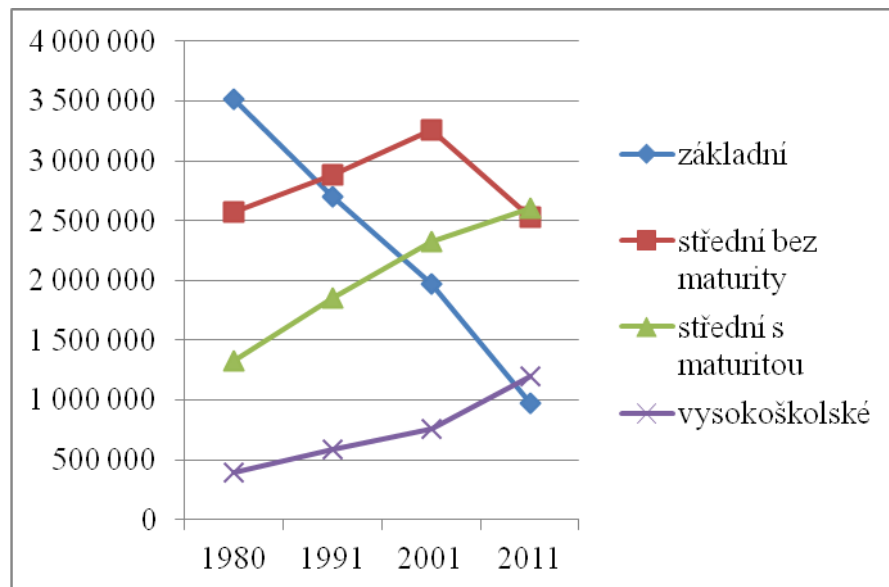
Průcha se zabývá vývojem a rozvojem vzdělávání. Podle něj je velmi důležité rozvíjet zejména pedagogickou praxi a snažit se plně využít množství informací, které máme k dispozici a předpokládá velmi vysoký nárůst vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných lidí (Průcha, 1983, s. 105).

Dle Koletivu autorů (1999, s. 20-35) je vzdělanostní struktura každé země ovlivněna školským systémem a jeho úrovní a rovněž politickou stabilitou společnosti. Velký vliv na každého člověka má i jeho zázemí, pod čímž si můžeme představit například rodinu a jeho bezprostřední okolí. Historicky patřil český národ k jedním z nejvzdělanějších zemí v Evropě. Již před tím, než vznikl samostatný Československý stát, měla vysoce rozvinutou strukturu školského systému. Poté, co byla zažehnána Velká hospodářská krize, jež ovlivnila celou hospodářskou sféru, došlo v jejím důsledku k útlumu vzdělávání a určitou stagnaci českého školství způsobila rovněž německá okupace. V poválečném období potom došlo k nárůstu vysokého a poté i středního školství. Celé školství procházelo různými obdobími, jež byly specifické střídáním zkracování a prodlužování povinné školní docházky. Toto vše bylo důsledkem ekonomických vlivů. Obrovský pokles našeho tehdejšího školství byl zaznamenán rovněž v 70. a 80. letech, kdy docházelo k personálním čistkám a kdy byli odborně vzdělaní profesori vyhnáni ze svých pracovišť. Období po sametové revoluci bylo ale velmi výrazným mezníkem v historii našeho školství. Došlo k velmi významnému nárůstu vzdělaných jedinců, ale i k zahraniční spolupráci jednotlivých univerzit, nastávají velmi se rozšiřující možnosti vzdělání.

Pojem vzdělanost se často objevuje v dokumentech vzdělávací politiky, zpravidla při hodnocení úrovně českého školství. Vzdělanost můžeme rozdělit do několika rovin:

- Nejvyšší dosažené vzdělání populace, které je zjištěné podílem osob v ČR s určitým stupněm dosaženého vzdělání.

- Ukazatel počtu škol v poměru k počtu obyvatel
- Kvalita vzdělání, které je zajišťováno nejrůznějšími školskými zařízeními a která je měřitelná dosaženými výsledky.
- Rozložení vzdelanost osob v zemi v různých skupinách, které můžeme rozdělit do profesních, nebo etnických skupin.

Obrázek 2 Populace v ČR podle dosaženého vzdělání

Podle Českého statistického úřadu 2011

2.5 Vliv vzdělání na kvalitu života

Vzdělání ovlivňuje životy lidí způsobem, který daleko překračuje to, co je měřitelné pracovním úspěchem a ekonomickým růstem. Kvalita života nespočívá na jednoznačném teoretickém základu, ale je spíše průsečíkem mnoha soudobých směrů a tendencí. Je mnoho tendencí ji definičně vymezit.

Lze shrnout, že na nejobecnější úrovni je kvalita života chápána jako důsledek interakce mnoha různých faktorů. Jsou to sociální, zdravotní, ekonomické a environmentální podmínky, které kumulativně a velmi často neznámým (či neprobádaným) způsobem integrují, a tak ovlivňují lidský rozvoj na úrovni jednotlivců i celých společností (Payne, 2005 s. 207).

Dle definice Světové zdravotnické organizace WHO je kvalita života jakýmsi subjektivním vnímáním vlastního života ve vztahu jak ke kultuře, tak k životním cílům a očekáváním.

Kvalitu života tedy udává:

- Zdraví
- Práce a kvalita pracovního života
- Vzdělání
- Čas obecně a volný čas
- Možnost užívat služby a majetek
- Psychické prostředí

Kvalitu života udává rozdíl mezi očekáváním jedince a skutečným stavem. Jedná se tedy o velmi subjektivní záležitost. Existuje přímá úměra mezi těmito dvěma proměnnými, tedy čím více jsou tyto hodnoty v souladu, tím je kvalita života vyšší.

Vzdělání v nás rozvíjí schopnost komunikace, porozumění a novým věcem. Vzdělání je velmi důležité pro celkový rozvoj osobnosti. Pomáhá osvojit si činnosti spjaté s intelektuálními i praktickými dovednostmi. Při osvojování činností a poznatků se ve vzdělávaném rozvíjí schopnosti poznávací, psychické vlastnosti jako jsou city, motivace nebo zájmy. Můžeme říct, že vzdělání nás celkově obohatí. Vzdělaný člověk má větší orientaci, ale i větší možnosti uplatnit se na trhu práce (Vaňurová, 2005, s. 130-136).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

TÉMA: Vliv vzdělání na volnočasové aktivity

V praktické části naší práce bude naším cílem ověřovat informace, které jsme získali jak při studiu literatury, jež se zabývá daným tématem, ale i zkušenostmi z osobního života.

3.1 Výzkumný problém

Vliv vzdělání na volnočasové aktivity

3.1.1 Dílčí výzkumné problémy

Liší se bariéry v trávení volného času mezi respondenty s vysokoškolským vzděláním a středoškolským vzděláním?

Liší se bariéry v trávení volného času mezi respondenty se středoškolským vzděláním a respondenty s vyučením?

Liší se rozsah volného času mezi respondenty vysokoškolsky vzdělanými a vyučenými?

Liší se spokojenost s rozsahem svého volného času mezi vysokoškolsky vzdělanými a vyučenými?

3.1.2 Hypotézy

Poté, co jsme stanovili dílčí výzkumné problémy, je nutné formulovat hypotézy. Tato fáze výzkumu nás navádí prezentovat předpoklady závěrů našeho zkoumání, jež provedeme formulací tzv. věcných hypotéz.

Hypotéza č. 1

Ho - Předpokládáme, že mezi bariérami vysokoškolsky vzdělaných respondentů a středoškolsky vzdělaných respondentů není statisticky významný rozdíl.

Ha - Předpokládáme, že mezi bariérami vysokoškolsky vzdělaných respondentů a středoškolsky vzdělaných respondentů je statisticky významný rozdíl.

Hypotéza č. 2

Ho - Předpokládáme, že mezi bariérami středoškolsky vzdělaných respondentů a respondentů s vyučením není statisticky významný rozdíl.

Ha - Předpokládáme, že mezi bariérami středoškolsky vzdělaných respondentů a respondentů s vyučením je statisticky významný rozdíl

Hypotéza č. 3

Ho - Předpokládáme, že mezi rozsahem volného času vysokoškolsky vzdělaných respondentů a vyučených respondentů není statisticky významný rozdíl.

Ha - Předpokládáme, že mezi rozsahem volného času vysokoškolsky vzdělaných respondentů a vyučených respondentů je statisticky významný rozdíl.

Hypotéza č. 4

Ho - Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti s rozsahem volného času mezi vysokoškolsky vzdělanými lidmi a vyučenými v oboru.

Ha - Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti s rozsahem volného času mezi vysokoškolsky vzdělanými lidmi a vyučenými v oboru.

3.2 Kritéria výzkumu

Důležitým prvkem pro náš výzkum jsou odpovědi otázek z dotazníku, které jsou v souladu s naším hlavním výzkumným cílem, respektive s dílčími výzkumnými problémy. Tedy zjistit, jak vzdělání ovlivňuje volnočasové aktivity našich respondentů.

Dle Chrásky (2007, s. 171) musí dotazník, který je předmětem kvantitativního výzkumu splňovat základní nároky kladené na řádné měření. U zmíněného dotazníku to jsou především validita, reliabilita a praktičnost.

Pro naplnění naší empirické části vybrána a použita zvolená následující metodika.

3.3 Metodika výzkumu

Po stanovení výzkumného problému, vymezení cílů výzkumu a hypotéz, jsme stanovili postupy a techniky, které jsme považovali za nejvhodnější.

- Aplikovaný, empirický, kvantitativní výzkum – záměrné zamýšlení nad vlastnostmi jevů, které odráží realitu v měřitelných znacích.
- Dotazníkové šetření - pomocí předloženého dotazníku odpovídají respondenti na otázku dle skutečnosti.
- Dostupný výběr (prostřednictvím internetového formuláře)
- Analýza, interpretace dat - získaná data jsou analyzována a poté se vysvětlují.

Výzkumný nástroj

Vzhledem k tomu, že jsme usilovali o jednotnou povahu odpovědí respondentů, použili jsme v dotazníku otázky uzavřené (typu ano či ne), otázky se třemi možnými variantami odpovědi (ano, ne, nevím) a polouzavřené, kde mohli respondenti možnost uvedení více odpovědí. Kompletní dotazník je součástí přílohy I.

Položka č.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 - sociodemografické údaje o respondentovi (pohlaví, věk, stav, bydlení, zaměstnání, rodina, vzdělání)

8, 9 - náhled respondenta na vlastní vzdělání a jeho hodnotu

10, 11 - plánování rozvíjení vlastního vzdělání

12, 13, 14 - zhodnocení volného času

15, 16, 17, 19 - vnímání svého volného času

18 – zhodnocení vlastních bariér volného času

3.3.1 Výzkumný vzorek

Jako základní soubor pro ověřování našich hypotéz nám slouží vyplněné dotazníky respondentů různého věku a pohlaví. Předpokládaný rozsah pro vyhodnocení výzkumu byl 180 vyplněných dotazníků. Velikost našeho výzkumného vzorku nás přinutila maximálně zjednodušit manipulaci administrátorů s dotazníky, a jelikož jsme potřebovali odpovědi od různých respondentů a nepovažovali jsme za nutné oslovit konkrétní cílovou skupinu, ale různorodou dospělou veřejnost, využili jsme internetového portálu vyplnto.cz.

3.4 Harmonogram výzkumu

Náš výzkum probíhal v měsících od prosince 2015 do března 2016. Můžeme jej rozdělit do následujících fází.

- určení tématu, specifikace výzkumných problémů a cílů, které z nich plynuly. Nutno podotknout, že promyšlení tématu a výzkumu bylo dlouhodobější a stanoveno již v dřívějším datu,
- výběr metodiky a technik výzkumu, příprava výzkumného nástroje, opatření potřebné pro realizaci našeho výzkumu,
- realizace předvýzkumu - testování výzkumného nástroje,
- realizace hlavního výzkumu - sběr dat,
- analýza a zpracování dat - březen 2016,
- závěry a interpretace dat - duben 2016.

3.5 Předvýzkum

V rámci předvýzkumu jsme hodnotili a ověřovali kvalitu našeho výzkumného nástroje. Zejména to, zda je dotazník vhodně sestavený a otázky jsou pro respondenty srozumitelné a dobře pochopitelné, zda jsou schopni respondenti odpovídat bez pomoci a také to, zda z odpovědí respondentů získáme takové odpovědi, které budou vhodné pro ověřování námi stanovených hypotéz. Předvýzkum jsme realizovali pomocí internetového formuláře stejně jako samotný hlavní výzkum. Po ukončení předvýzkumu jsme nezjistili žádné závažné

nedostatky, ale na základě odpovědí respondentů byly obohaceny otázky č. 11 a 18 o možnost vlastních odpovědí.

3.6 Popis výzkumu

Samotný výzkum spočíval v tom, že jsme za pomoci výzkumného nástroje zkoumali vliv vzdělání na volnočasové aktivity. Zařadili jsme otázky, které měly sociodemografický charakter. Další otázky, které byly zaměřeny na hodnocení volného času a vnímání problematiky vzdělání měly za úkol po statistických výpočtech potvrdit či vyvrátit námi stanovené hypotézy.

Vzhledem k charakteru práce jsme rozhodli jako pragmatické oslovit respondenty z široké veřejnosti, které jsme rozdělili do různých věkových kategorií. Komparace různých kategorií dle dosaženého vzdělání nám umožnila empirické zkoumání.

Respondenty jsme oslovili s vysvětlením účelu našeho výzkumu a interpretací jednotlivých položek v dotazníku tak, aby bylo jednoduché dotazník pochopit a vyplnit.

Předpokládaný rozsah našeho dotazníku byl 180 respondentů. Když jsme dosáhli počtu 191, sběr dat byl ukončen a začalo samostatné vyhodnocování jednotlivých otázek. Zde jsme si zároveň zpracovali statistické analýzy.

3.6.1 Využití výsledků v praxi

Před zahájením výzkumu a před samotnou analýzou dotazníkového šetření nebylo vhodné předpokládat konkrétní závěry. Nicméně z formulace našich hypotéz lze očekávat povahu výsledků výzkumu.

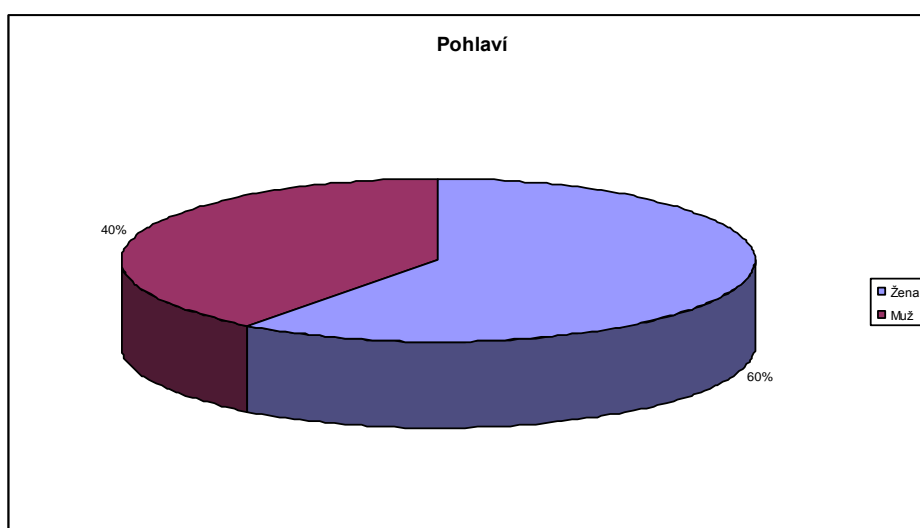
Naše téma vzdělání a volnočasových aktivit by mohlo zajímat především různé instituce, které zajišťují zájmové kroužky, vzdělávací instituce a podobně. Výsledky naší práce by tedy mohly být přínosné pro management vzdělávacích institucí či zájmových kroužků k tomu, aby se dle svého charakteru zaměřili na určité věkové kategorie či kategorií dle dosaženého vzdělání. Relevantní závěry našeho výzkumu budou poskytnuty institucím, které jsme požádali o spolupráci při oslovení respondentů.

4 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT Z VLASTNÍHO VÝZKUMU

V následující části diplomové práce se budeme zabývat deskripcí procesu hlavního výzkumu z dotazníkového šetření. Bude tedy zde reflektována fáze rozboru a komentáře konkrétních výstupů, které vycházejí z daných výzkumných otázek naší práce. V úvodu se zaměříme na vymezení demografických údajů. V hodnocení výzkumu dále provedeme vyhodnocení každé otázky zvlášť. Výsledky budou prezentovány do grafů, u stěžejních otázek budou pro větší přehlednost vloženy také tabulky, ve kterých budou uvedeny relativní a absolutní četnosti odpovědí respondentů.

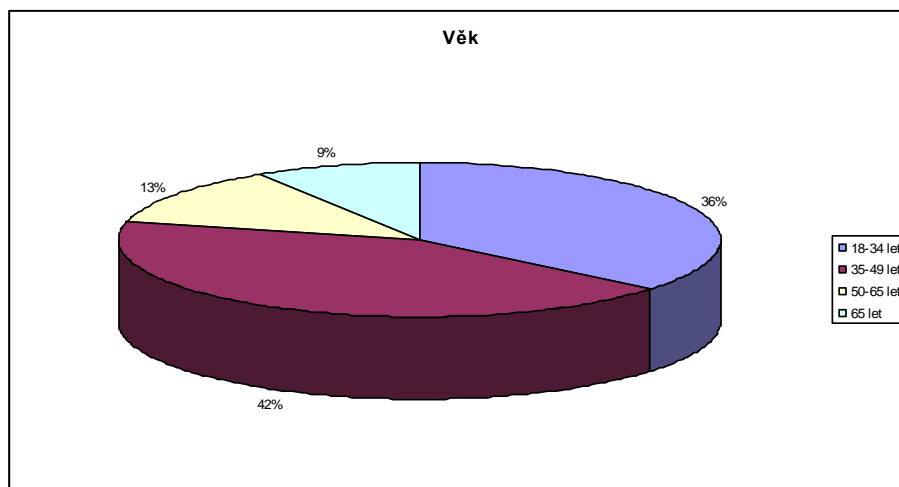
Demografické údaje

Do hlavního výzkumu, tedy do našeho dotazníkového šetření se zapojilo celkem 191 respondentů, z následující tabulky je patrné, že výzkumu se zúčastnilo celkem 60% (115) žen a 40% (76) mužů. Nemůžeme očekávat v podmínkách dotazníkového šetření ideální poloviční zastoupení, budeme tedy považovat tento výzkumný vzorek za vyvážený.

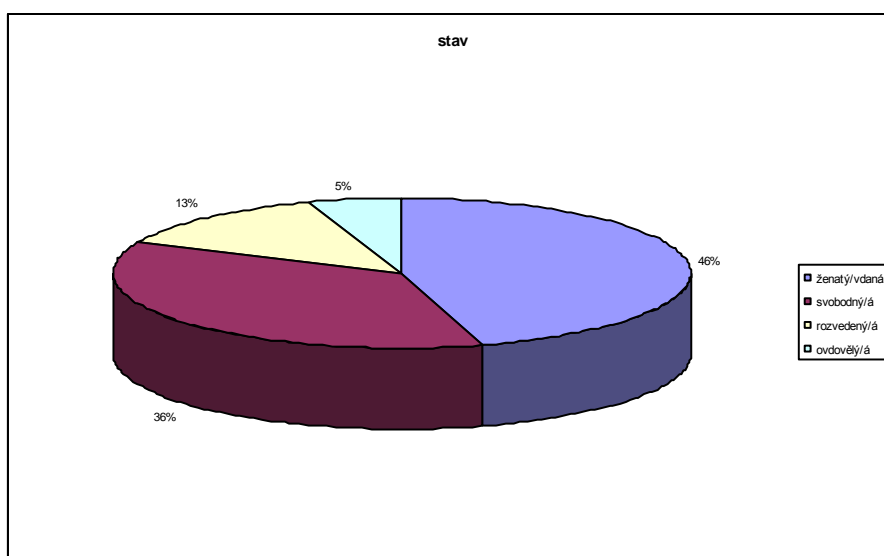
Graf č. 1 Pohlaví

Co se věkového rozložení jednotlivých respondentů týče, největší skupinu tvoří respondenti ve věku 35-49 let (celkem 42%) dále pak respondenti ve věku 18-34 let (36%). Věková kategorie 50-65 let byla zastoupena 13% respondentů a 65 let a více pouze v 9%. Z tohoto výsledku je patrné, že drtivou většinu tvořili respondenti ve věku 35-49 let.

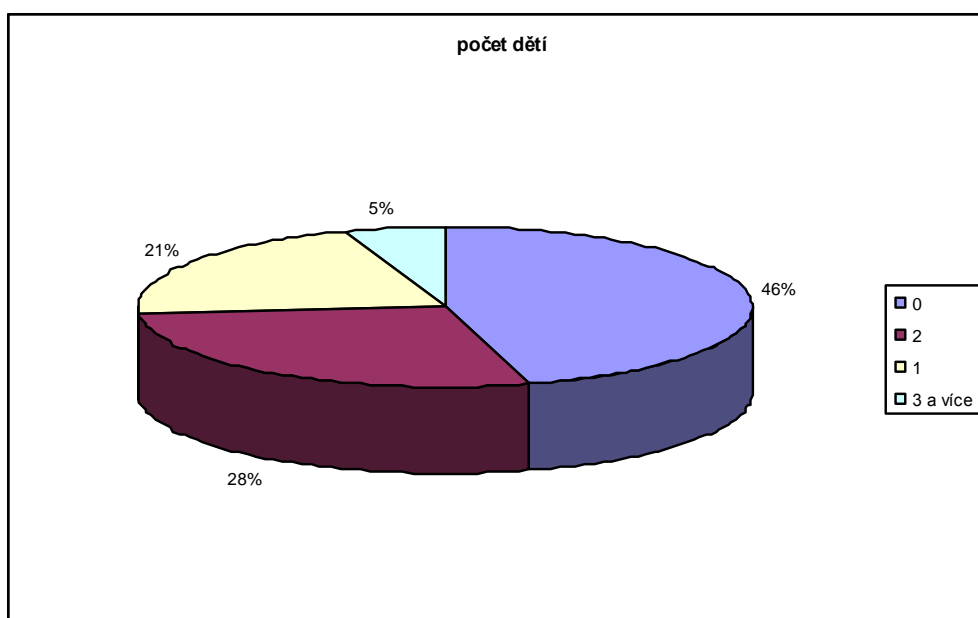
Graf č. 2 Věk

Otázka číslo 2 zjišťovala stav respondentů. Jedná se o otázku spíše informativní a má doplňující charakter. Z výsledků můžeme spatřit, že necelá polovina (46%) všech respondentů uvedla, že jsou ženatí/vdaní. Druhým nejčastějším uvedeným stavem (36%) bylo svobodný/á. Rozvedených respondentů bylo 13% a ovdovělých pouze 5%.

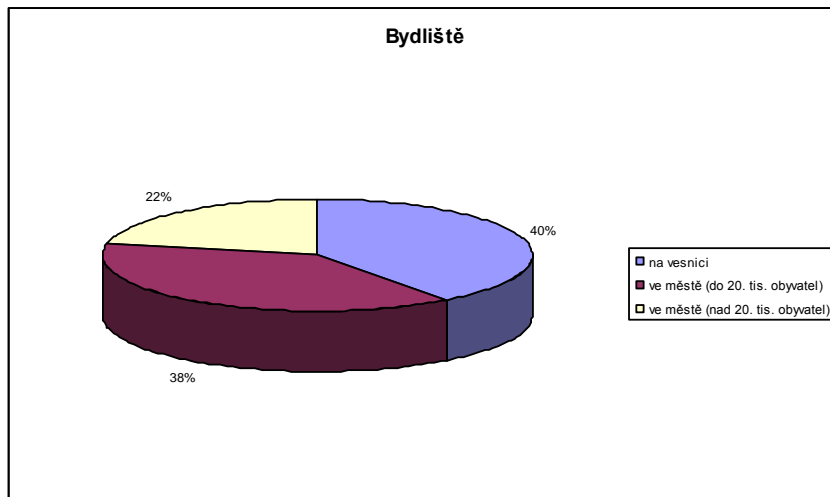
Graf č. 3 Rodinný stav

Předmětem další otázky bylo zjistit, jaký počet dětí mají respondenti v domácnosti. Při vytváření dotazníku jsme spatřovali důležité zjistit, jaké další sociodemografické údaje, kromě dosaženého vzdělání, mohou ovlivnit volnočasové aktivity. Proto jsme zařadili otázku, která se vztahuje na počet dětí ve společné domácnosti. Jelikož je celý výzkum zaměřen na dospělé respondenty, zde nás výsledek trochu překvapuje, neboť říká, že nejvíce respondentů (46%) je bezdětných. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří respondenti se dvěma dětmi (28%), poté následují respondenti s jedním dítětem (21%). Pouze 5% respondentů má 3 a více dětí.

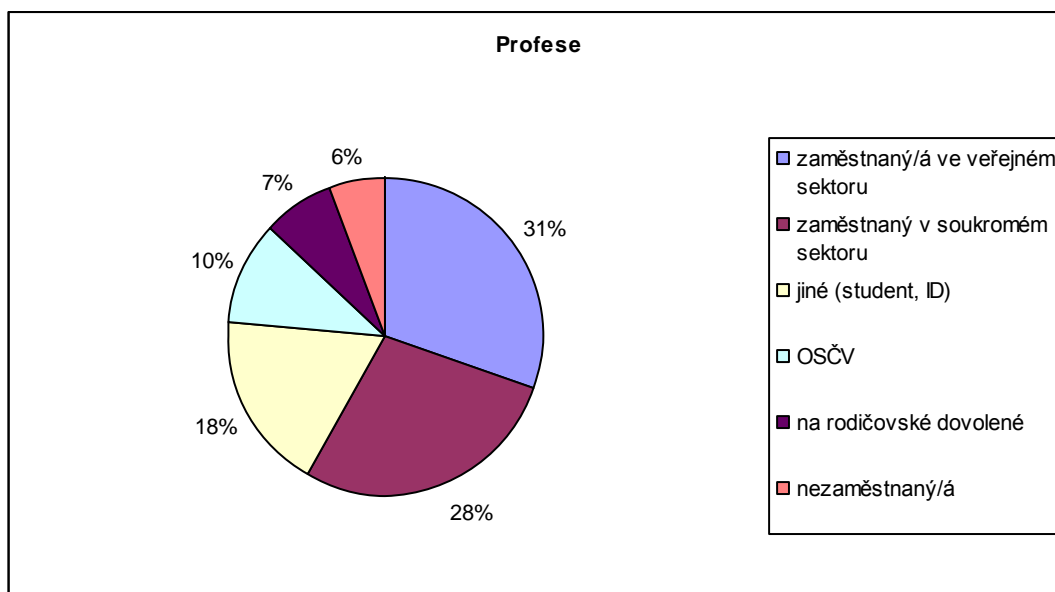
Graf č. 4 Počet dětí

Cílem další otázky bylo zjistit bydliště respondentů. Konkrétně to, jestli bydlí na vesnici, v menším či větším městě. Z uvedené tabulky jasně vyplývá, že nejvíce respondentů (40%) pochází z vesnice. Dále následují respondenti z města do 20. tisíc obyvatel. Nejméně respondentů (22%) bylo z města nad 20 tisíc obyvatel.

Graf č. 5 Bydliště

V odpovědích na otázku, kde respondenti pracují, jsme se dozvěděli, že nejvíce respondentů je zaměstnáno poměrně vyváženě ve veřejném sektoru (30%) a soukromém sektoru (28%). Studentů se našeho výzkumu zúčastnilo 18%, OSČV bylo 10%, žen na mateřské dovolené 7% a z řad nezaměstnaných potom 6%.

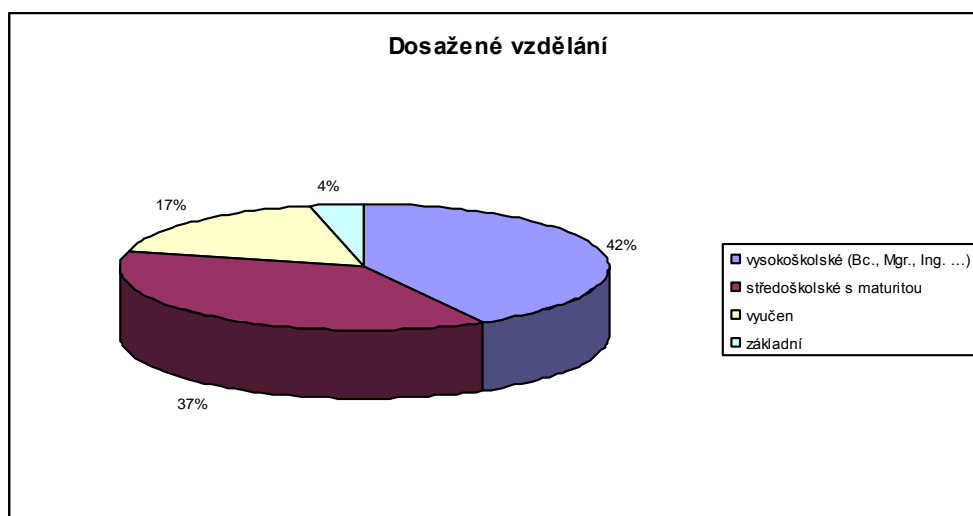

Graf č. 6 Profese

Následující otázka byla pro nás jednou z klíčových, neboť na jejím základě jsme mohli zmapovat nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Tato otázka je pro nás velmi důležitá, neboť vzdělání je jednou z proměnných celého našeho výzkumu. Z výsledků zhodnocení této otázky jednoznačně vyplývá, že nejvíce respondentů (42%) uvedlo, že jejich nejvyšší dosažené vzdělání je vysokoškolské. Na druhém místě se umístili respondenti, kteří měli středoškolské vzdělání s maturitou (37%). Dále následovali respondenti, kteří byli vyučeni (17%). Pouze 4% respondentů uvedlo, že má pouze základní vzdělání.

dosažené vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
vysokoškolské (Bc., Mgr., Ing....)	80	42,00%
středoškolské s maturitou	71	37,00%
vyučen	33	17,00%
základní	7	4,00%
celkem	191	100%

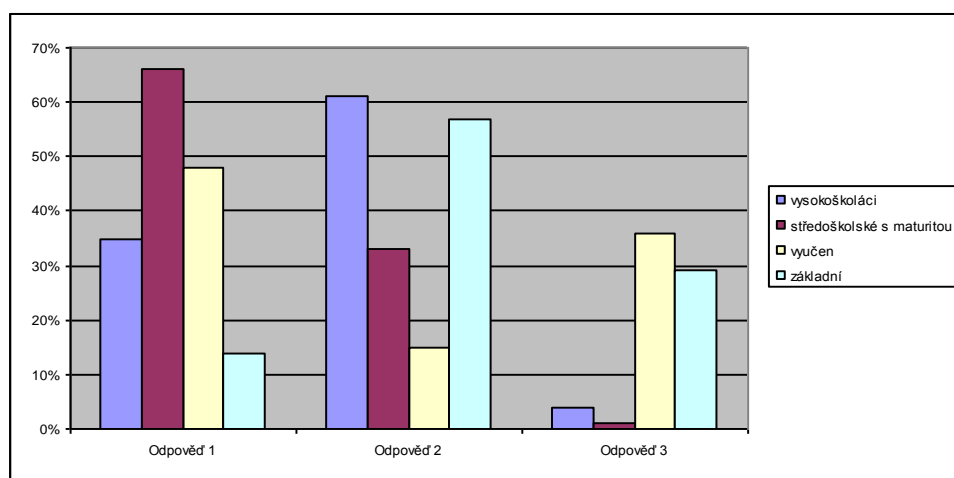
Tabulka č. 1 Dosažené vzdělání

Graf č. 7 Dosažené vzdělání

Předmětem další otázky, která se vztahuje na vzdělání respondentů a jejich postoj k němu, bylo zjistit, jak moc je pro respondenty vzdělání důležité. Respondenti měli možnost výběru ze tří možností. Možnost první byla: vzdělání je důležité, ale není mojí životní prioritou; možnost druhá: vzdělání je velice důležité, závisí na něm budoucnost každého člověka možnost třetí: vzdělání není vůbec důležité. Zde téměř polovina respondentů vypovídá (48%), že považuje vzdělání za důležité, ale není jejich životní prioritou. Druhou nejčtetnější (42%) odpovědí bylo, že vzdělání je důležité a závisí na něm budoucnost každého člověka. Pouze 9% respondentů uvedlo, že vzdělání není vůbec důležité.

Zaměříme-li se na vnímání dosaženého vzdělání podrobněji, zjistíme, že jsou velmi patrné rozdíly vnímání vzdělání respondentů v závislosti na jejich dosaženém vzdělání. Respondenti s vysokoškolským vzděláním nejvíce preferují odpověď číslo 2, tedy považují vzdělání za důležité a jsou toho názoru, že na něm závisí budoucnost člověka. Tuto odpověď naopak nejméně využívali respondenti, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je vyučení v oboru. Respondenti se středoškolským vzděláním jsou nejvíce toho názoru, že vzdělání důležité je, ale není jejich životní prioritou. Zajímavostí je porovnání výroku, že vzdělání není vůbec důležité. Tohoto názoru byli především respondenti se základním vzděláním a výučním listem.

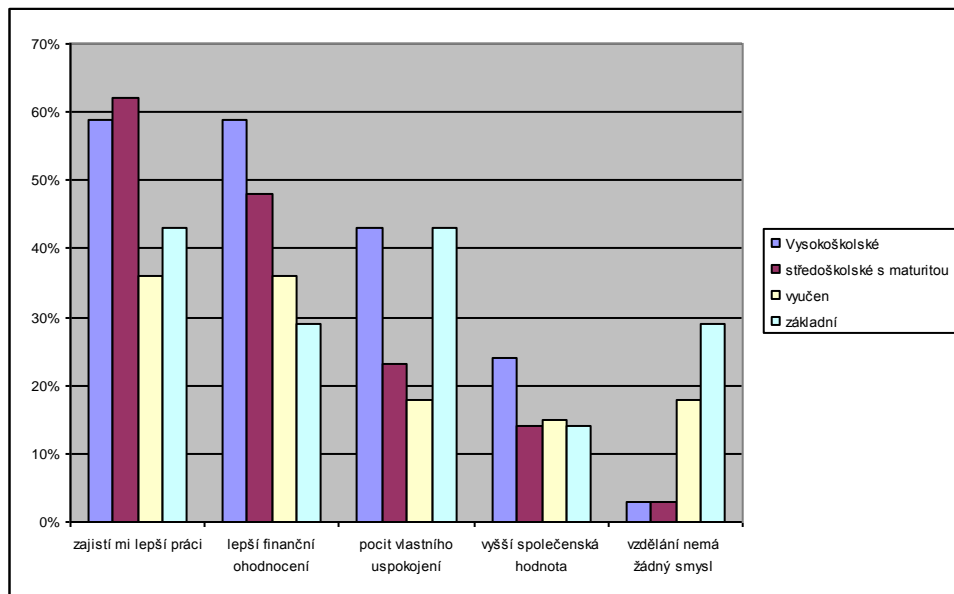

Graf č. 8 Důležitost vzdělávání

V našem výzkumu nás rovněž zajímá, jaký smysl má pro respondenty vzdělání a jak na něj nahlíží. Zmapovat tuto skutečnost měla za úkol otázka číslo 9. V odpovídání této otázky měli respondenti možnost více odpovědí, pokud jim byly blízké. Z tabulky 8 můžeme vyčíst, že velká většina odpovídajících respondentů (106 odpovědí) je toho názoru, že vzdělání je zárukou lepšího zaměstnání. Celkem 82 respondentů dále uvedlo, že vzdělání je zárukou lepšího finančního ohodnocení. Pocit vlastního uspokojení ze vzdělání má 72 respondentů. Pro 35 respondentů je vzdělání možností, jak stoupnout v očích veřejnosti. Pouze 12 respondentů uvedlo, že vzdělání nemá žádný smysl. Respondenti nám mohli také napsat své vlastní zhodnocení smyslu vzdělávání. Mezi odpověďmi se objevilo například: díky vzdělání se lépe orientuji ve světě; v dnešní době nezáleží na vzdělání, ale na známostech, znám to z vlastní zkušenosti; Může mi zabezpečit lepší práci, ale není zárukou tohoto ani lepšího finančního ohodnocení v práci; mix výše uvedených odpovědí - ale hlavně vysokoškolské vzdělání otevírá obzory, formuje myšlení a tím i utváří osobnost v konečném důsledku; Jak kdy někde se vzdělání vůbec neřeší; Je důležité ve vztahu k získání možnosti vybírat si místo které by mi vyhovovalo.

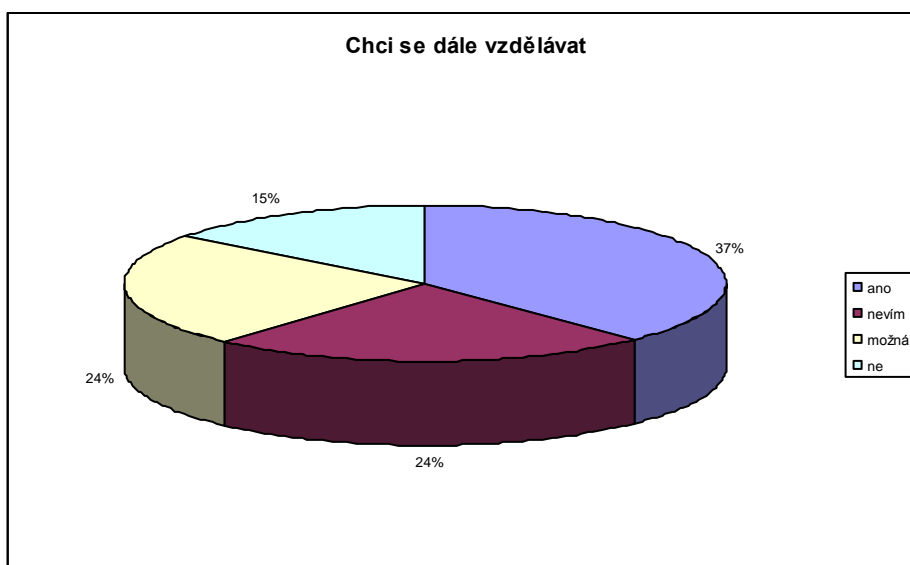
Při podrobnější analýze odpovědí na tuto otázku zjistíme rozdílnost v odpovědích respondentů na základě jejich dosaženého vzdělání. Respondenti s vysokoškolským vzděláním jsou nejčastěji toho názoru, že vzdělání jim pomůže získat lepší zaměstnání a také vyšší finanční ohodnocení. Pocit vlastního uspokojení ze vzdělání nejčastěji převládá u respondentů se základním a vysokoškolským vzděláním. Vzdělání nemá smysl v nejčastějším případě především pro respondenty s vyučením a se základním vzděláním.

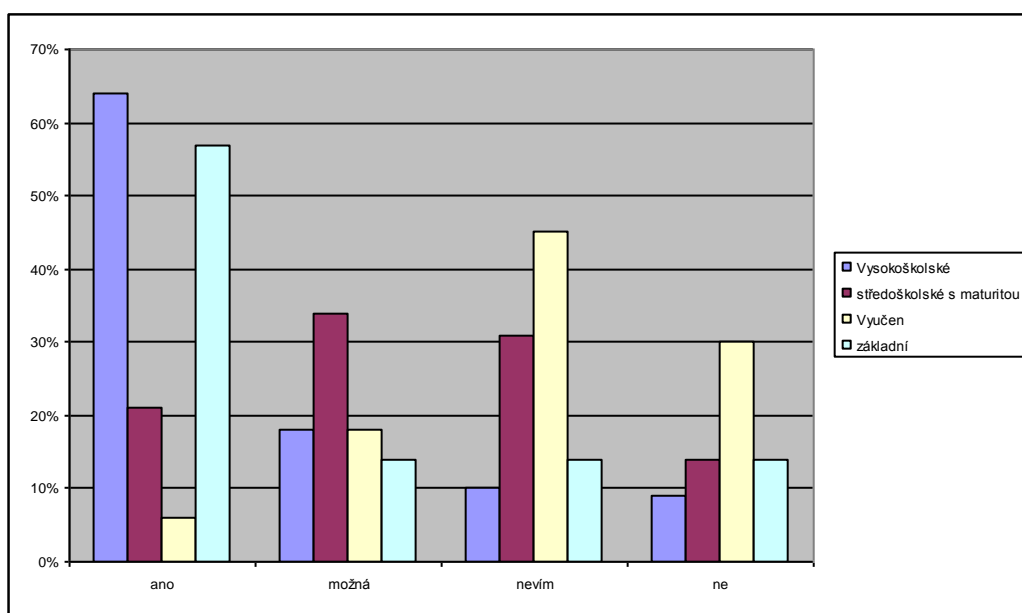
Graf č. 9 Smysl vzdělání

Položka v dotazníku č. 10 zjišťovala, zda respondenti v budoucnu hodlají rozvíjet své vzdělávání. Nejvíce respondentů (38%) uvedlo, že ano. U odpovědi možná a nevím jsme u respondentů zaznamenali u odpovědi shodu (24%). Pouze 15% respondentů odpovědělo, že se v budoucnu dále vzdělávat nehodlá.

Graf č. 10 Rozvíjení vzdělání

V porovnání respondentů na základě dosaženého vzdělání docházíme k zajímavému zjištění. Celkem 64% respondentů s vysokoškolským vzděláním plánuje v budoucnu dále rozvíjet své vzdělávání a 57% respondentů se základním vzděláním rovněž. Naopak u respondentů se středoškolským vzděláním jsme zaznamenali četnost odpovědi „ano“ v 21% a u vyučených respondentů pouze 6%. U vyučených respondentů jsme nejvíce zaznamenali odpověď nevíím (45%) a odpověď ne (30%). Respondenti se středoškolským vzděláním nejvíce odpovídali možná (34%) a nevíím (31%).

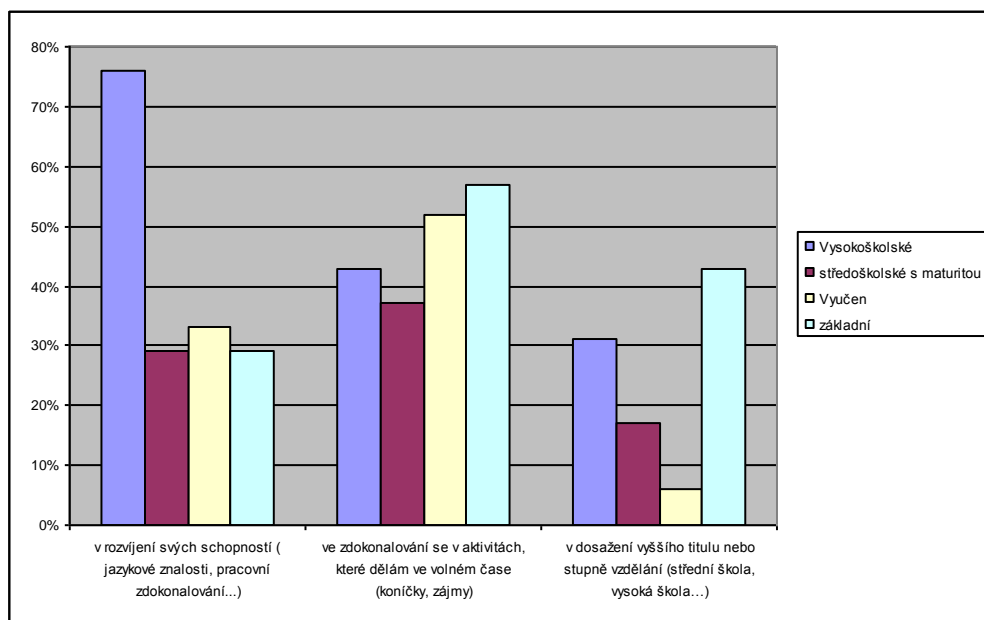

Graf č. 11 Rozvíjení vzdělání dle stupně vzdělání

Otázka č. 11 v dotazníku navazovala na předchozí otázku. Pokud respondent na předchozí otázku uvedl ano, tak musel zvolit minimálně jednu odpověď z námi nabízených či popsat nějakou vlastní. Z následující tabulky je patrné, že 103 respondentů plánuje rozvíjet své schopnosti, 93 respondentů se plánuje zdokonalovat ve svých volnočasových aktivitách a 47 respondentů uvedlo, že plánuje rozvíjet své vzdělání pro dosažení vyššího stupně vzdělání. V odpovědích se také vyskytlo: chci se vzdělávat na U3V a již „pouze“ čtením knih.

Z následujícího grafu můžeme vyčíst, že respondenti s vysokoškolským vzděláním se chtějí zdokonalovat především v rozvíjení svých schopností (76%). Respondenti se středoškolským vzděláním nejvíce odpovídali, že se hodlají především zdokonalovat

ve svých aktivitách, které dělají ve volném čase (37%). Toho názoru byly také respondenti se základním (57%) vzděláním a respondenti, kteří byli vyučeni (52%). Zajímavostí také je, že 43% respondentů se základním vzděláním chce rozvíjet své znalosti k získání vyššího stupně vzdělání.

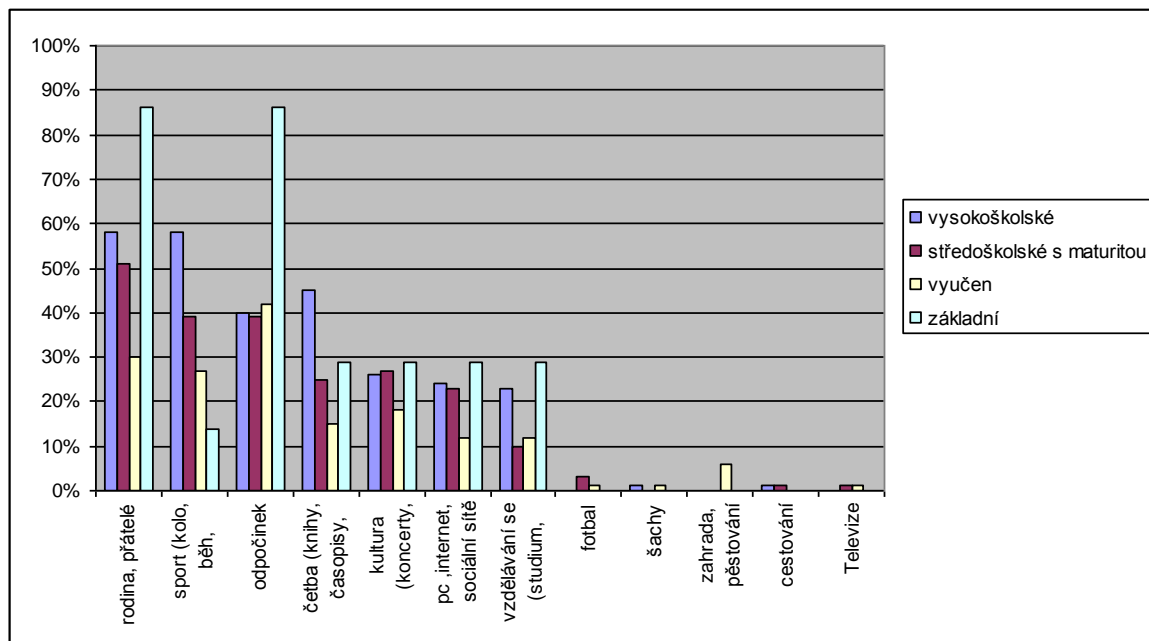
Graf č. 12 Směr rozvíjení dalšího vzdělávání

Otázka číslo 12 je pro náš výzkum jednou z klíčových, neboť na jejím základě budeme zkoumat jednotlivé volnočasové aktivity respondentů v souvislosti se vzděláním. Tato otázka měla za úkol zmapovat, jak tráví respondenti nejraději svůj volný čas. Podíváme - li se na celkovou tabulku četností odpovědí respondentů, zjistíme, že respondenti svůj volný čas tráví nejraději s rodinou (98 odpovědí respondentů), dále sportovními aktivitami (84 odpovědí respondentů), odpočinkem (80 odpovědí respondentů), četbou (61 odpovědí respondentů), kulturou (48 odpovědí respondentů), pc, internet (41 odpovědí respondentů), vzdělávání se (27 odpovědí respondentů), fotbalem (3 odpovědi respondentů), fotbal, šachy, zahrada, cestování a televize (2 odpovědi respondentů). Mezi ostatními odpověďmi jsme dále mohli najít například: ruční práce, politická angažovanost, procházky do přírody, výlety s rodinou, motosport, rybaření, hra s dcerou, péče o vnučky.

trávení volného času	četnost odpovědí
rodina, přátelé	98
sport (kolo, běh, fitcentrum,...)	84
odpočinek	80
četba (knihy, časopisy, křížovky)	61
kultura (koncerty, divadlo)	48
pc ,internet, sociální sítě	41
vzdělávání se (studium, zdokonalování sami sebe v něčem)	27
fotbal	3
šachy	2
zahrada, pěstování květin	2
cestování	2
televize	2

Tabulka č. 2 Trávení volného času

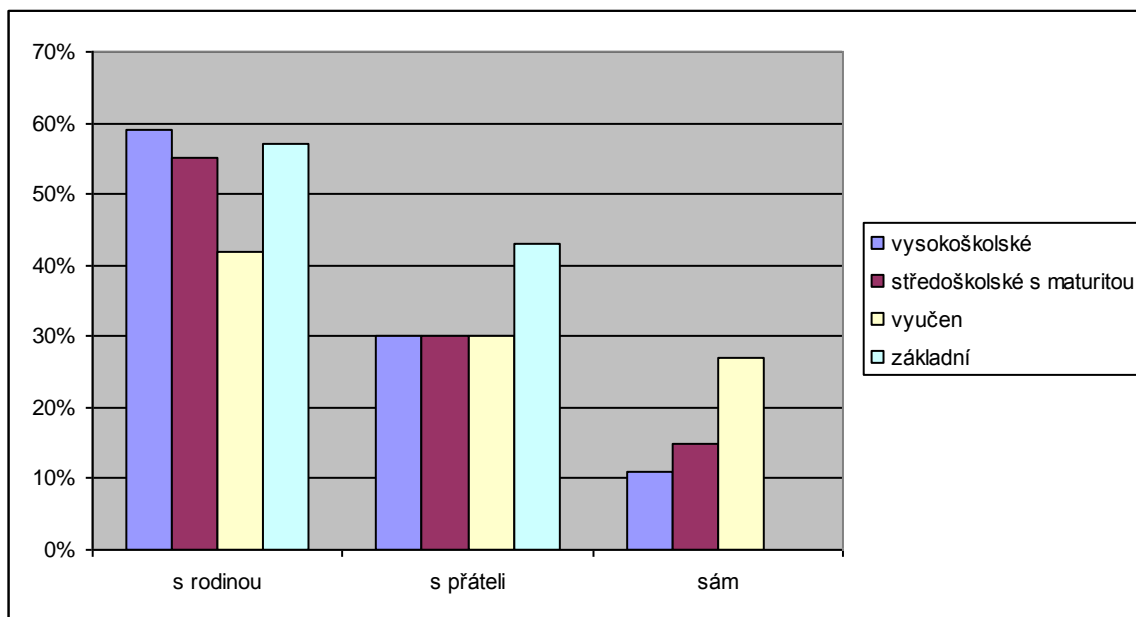
Z následujícího grafu vyplývá, že respondenti se základním vzděláním nejvíce preferují trávit svůj volný čas s rodinou a odpočinkem (86%). Respondenti s vyučením nejvíce preferují odpočinek (42%) a poté svůj volný čas nejraději tráví s rodinou (30%). Respondenti se středoškolským vzděláním nejvíce preferují svůj volný čas trávit s rodinou (51%) a následně shodně sportem a odpočinkem (39%). Respondenti s vysokoškolským vzděláním nejvíce preferují trávit svůj volný čas sportovními aktivitami a s rodinou (58%). Největší rozdíl můžeme sledovat především v trávení volného času četbou, tuto aktivitu preferují především vysokoškolsky vzdělání respondenti (45%).

Graf č. 13 Trávení volného času

Otázka číslo 13 zjišťovala, s kým respondenti nejraději tráví svůj čas. Každý respondent mohl uvést pouze jednu odpověď. Z uvedené tabulky vidíme, že více jak polovina (54%) respondentů uvedlo, že svůj volný čas tráví nejraději s rodinou. Druhou nejpočetnější odpovědí (30%) bylo, že respondenti svůj volný čas nejraději tráví s přáteli. Pouze 15% respondentů uvedlo, že svůj volný čas tráví nejraději sami.

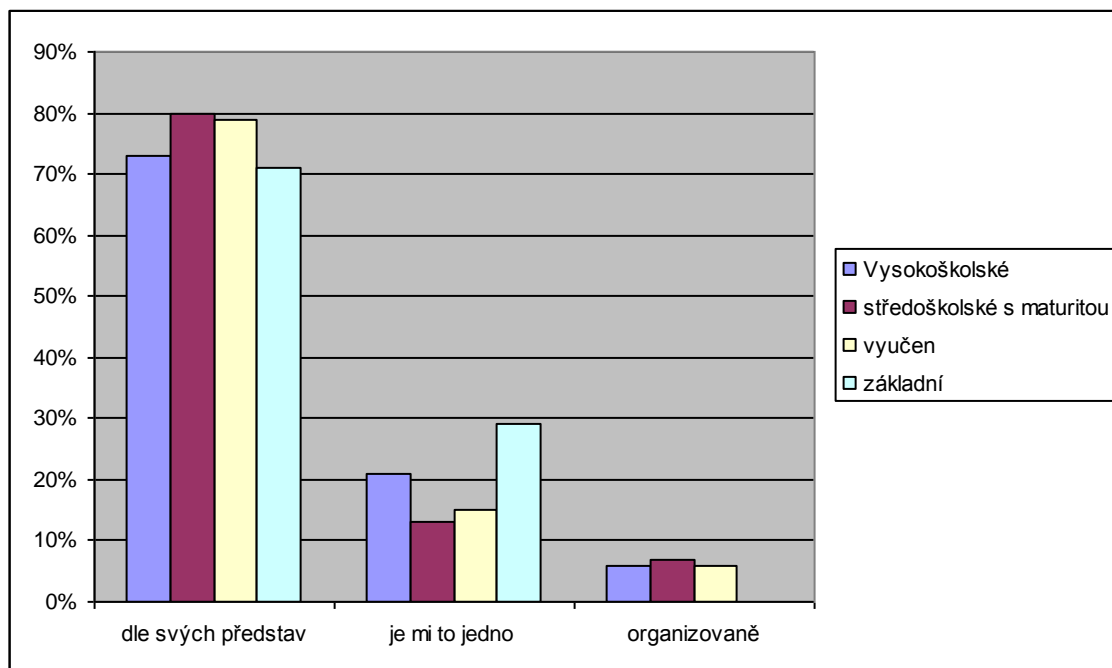
Z následujícího grafu je zřejmé, že největší rozdíl na základě vzdělání respondentů můžeme sledovat u preferencí trávení volného času sám, především respondenti se základním vzděláním zde nebyli ani zastoupeni. Nejvíce pak svůj volný čas sami preferují respondenti s vyučením.

Graf č. 14 Preference společnosti při volnočasových aktivitách

Další, v pořadí patnáctá otázka zjišťovala skutečnost, jak respondenti tráví svůj volný čas a to ve smyslu, zda jej tráví nejráději organizovaně, dle svých představ či je jim to „jedno“. Z následující tabulky vyčteme, že 76% respondentů preferuje trávení volného času dle svých představ, 17% respondentů je to „jedno“ a pouze 6% respondentů tráví svůj čas nejráději organizovaně. Z toho vyplývá, že drtivá většina respondentů dává přednost určité svobodě v této oblasti.

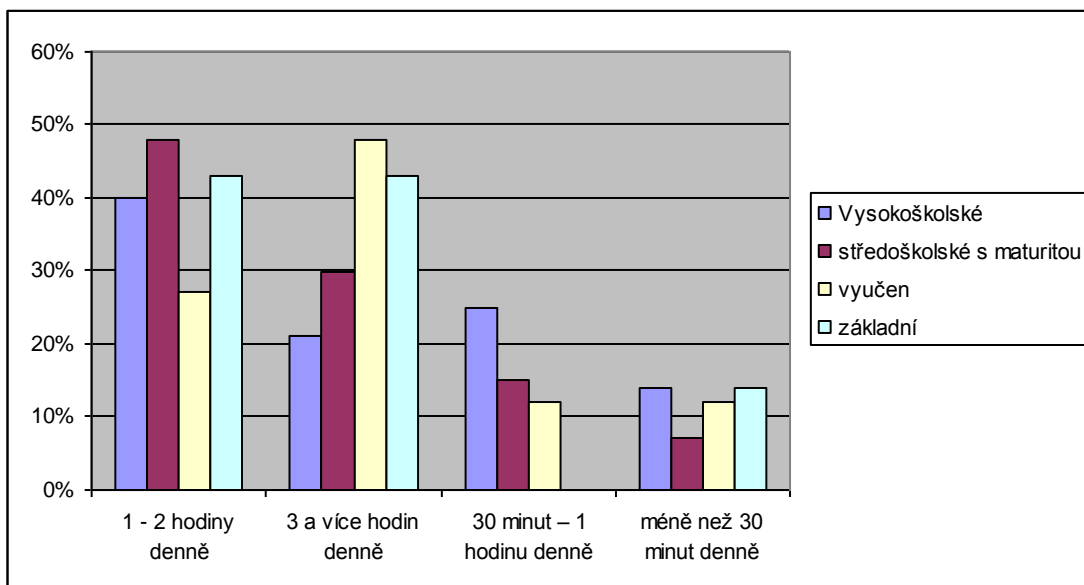
Budeme-li chtít komparovat odpovědi respondentů na základě jejich dosaženého vzdělání, nenacházíme výraznější odchylku v preferencích respondentů. Pouze u odpovědi organizovanosti vzdělávání nebyli respondenti se základním vzděláním zastoupeni.

Graf č. 15 Organizovanost volnočasových aktivit

Úkolem otázky 15 bylo vyzkoumat, kolik volného času pro sebe respondenti mají. Z uvedených odpovědí je patrné, že nejvíce respondentů (41%) mají denně 1-2 hodiny volného času. Druhou nejčastější odpovědí (30%) bylo, že respondenti mají 3 a více hodin denně pro sebe, dále následovali respondenti, kteří uvedli, že jim na svůj volný čas zbývá 30 minut – 1 hodina (18%). Méně než 30 minut volného času jsme zaznamenali u 21 respondentů (11%).

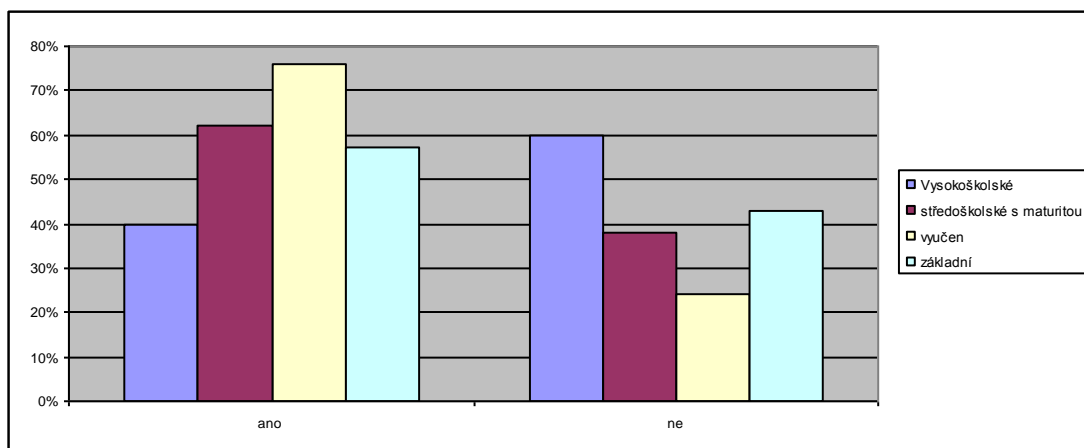
Z následujícího grafu je jasné, že volný čas respondentů na základě vzdělání se liší. Respondenti s vyučením nejčastěji uváděli (43%), že pro sebe mají denně 3 a více hodin volného času. Naopak respondenti s vysokoškolským vzděláním nejčastěji uvedli (40%), že pro sebe mají 1-2 hodiny volného času denně. Také respondenti se středoškolským vzděláním nejčastěji uváděli (48%), že pro sebe mají 1-2 hodiny volného času denně. Respondenti se základním vzděláním shodně uvedli, že mají denně 1-2 hodiny volného času pro sebe a 3 a více hodin volného času (shodně po 40%). Nejnižší četnost odpovědí jsme zaznamenali u možnosti méně než 30 minut volného času, která se v průměru pohybovala okolo 11% odpovědí respondentů.

Graf č. 16 Rozsah volného času

Následující otázka nám posloužila k zjištění, zda jsou naši respondenti spokojeni s rozsahem svého volného času. Z následující tabulky je zřejmé, že 55% respondentů je se svým volným časem spokojeno a 45% respondentů spokojeno není, což je vcelku vyrovnaný výsledek.

Na základě vzdělání respondentů můžeme konstatovat, že respondenti se základním vzděláním, s vyučením a středoškolským vzděláním jsou s délkou svého volného času spokojeni, naopak respondenti s vysokoškolským vzděláním s délkou svého volného času spokojeni nejsou.

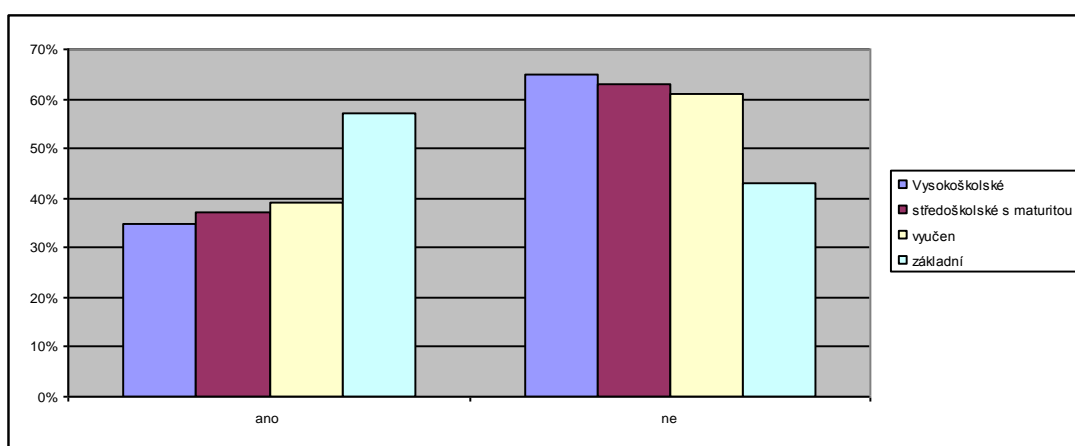

Graf č. 17 Spokojenost s rozsahem volného času

Otázka č. 17 zjišťovala, zda jsou respondenti členy nějakého klubu, spolku, kroužku či jiné organizace. Více než polovina respondentů (63%) uvedlo, že členem nějakého klubu, spolku, kroužku či jiné organizace není. Zbýlých 37% respondentů odpovědělo ano.

Z grafu č. 18 se dozvídáme, že respondenti s vysokoškolským, středoškolským a výučním listem, odpovídali nejčastěji, že nejsou členy nějakého klubu, spolku, kroužku či jiné organizace. Pouze u respondentů se základním vzděláním jsme zaznamenali častěji odpověď ano.

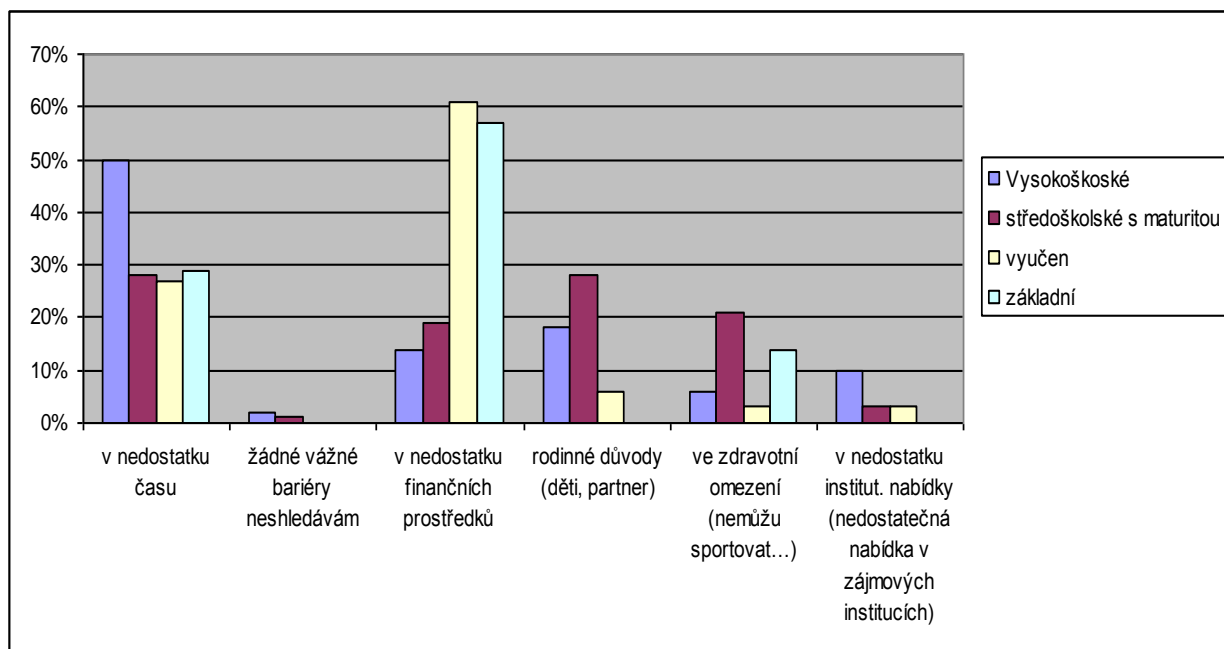
Graf č. 18 Členství v klubu, spolku, kroužku či jiné organizace

Otázka číslo 18 je pro nás stěžejní otázkou, neboť na jejím základě budeme vyhodnocovat dílčí cíle naší DP. Úkol této otázky bylo tedy zjistit, jaké bariéry v trávení volného času respondenti spatřují. Nejčtenější odpovědí (71) bylo v nedostatku času, v nedostatku finančních prostředků jsme zaznamenali 48 odpovědí. Rodinné důvody za bariéru k trávení volného času spatřuje 36 respondentů, ve zdraví pak 22 respondentů. Naopak 3 respondenti uvedli, že žádné vážné bariéry neshledávají a 11 respondentů považuje za bariéru nedostatek nabídek volnočasového vzdělávání.

bariéra	Absolutní četnost	Relativní četnost
v nedostatku času	71	37%
žádné vážné bariéry neshledávám	3	2%
v nedostatku finančních prostředků	48	24%
rodinné důvody (děti, partner)	36	19%
ve zdravotní omezení (nemůžu sportovat...)	22	12%
v nedostatku institucionální nabídky (nedostatečná nabídka v zájmových institucích)	11	6%
celkem	191	100%

Tabulka č. 3 Bariéry v trávení volného času

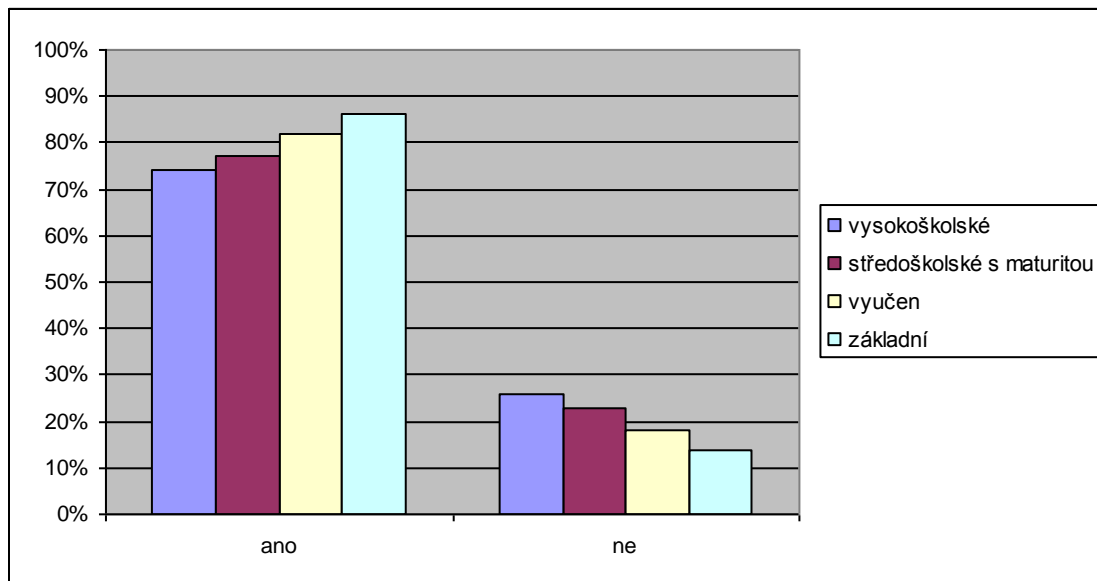
Porovnáme-li bariéry v trávení volného času na základě dosaženého vzdělání, docházíme k následujícím zjištěním. Respondenti s vysokoškolským vzděláním za největší bariéru jednoznačně (50%) považují nedostatek času, za druhou nejčtenější bariérou (18%) spatřují v rodinných důvodech, dále v nedostatku finančních prostředků (14%), v nedostatku institucionální nabídky (10%), ve zdravotním omezení 6% respondentů, žádné jiné závažné bariéry neshledává 2% respondentů s vysokoškolským vzděláním. Respondenti se středoškolským vzděláním za bariéry nejčastěji považují nedostatek času a rodinné důvody - shodně 28%, ve zdravotním omezení pak 21%, v nedostatku finančních prostředků 19% a v nedostatku institucionální nabídky 3% a žádné jiné závažné bariéry neshledává 1% oslovených respondentů. Respondenti s vyučením považují jednoznačně za největší bariéru (61%) nedostatek finančních prostředků, v nedostatku času 27%, 6% v rodinných důvodech, ve zdravotním omezení a nedostatku institucionální nabídky shodně po 3%. Poslední zkoumanou skupinou byli respondenti se základním vzděláním. Zde jsme se v největším počtu (57%) setkali s bariérou v podobě nedostatku finančních prostředků, dále v nedostatku času (29%). Ve zdravotním omezení 14% respondentů. Ostatní bariéry se v této skupině dotazovaných respondentů vůbec neobjevily.

Graf č. 19 Bariéry v trávení volného času

Poslední otázka se zabývala tím, zda a do jaké míry vnímají a hodnotí respondenti svoje volnočasové aktivity zároveň jako jejich nejoblíbenější. Respondenti z 77% odpovídali ano, 23% respondentů odpovědělo ne. Zde je tedy vidět velká převaha kladných odpovědí, z čehož můžeme vyvodit, že respondenti vnímají z velkého procenta to, čemu se věnují ve svém volném čase jako jejich nejoblíbenější činnost.

Budeme-li chtít komparovat výše uvedenou otázku v souvislosti se vzděláním našich oslovených respondentů, můžeme z následujícího grafu vyčíst, že nezaznamenáváme žádný významný rozdíl v odpovědích respondentů.

Gr af č. 20 Oblíbenost svých volnočasových aktivit

5 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ

V této části si nastíníme odpovědi na dílčí cíle naší DP.

5.1 Hypotéza č. 1

Liší se bariéry v trávení volného času mezi respondenty s vysokoškolským vzděláním a středoškolským vzděláním?

Ho - Předpokládáme, že mezi bariérami vysokoškolsky vzdělaných respondentů a středoškolsky vzdělaných respondentů není statisticky významný rozdíl.

Ha - Předpokládáme, že mezi bariérami vysokoškolsky vzdělaných respondentů a středoškolsky vzdělaných respondentů je statisticky významný rozdíl.

Pro výpočet stanovené hypotézy použijeme Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku

	v nedostatku času	žádné vážné bariéry neshledávám	v nedostatku finančních prostředků	rodinné důvody	ve zdravotním omezení	v nedostatku instituc. nabídky	
vysokoškolské	40 (31,79)	2 (1,59)	11 (12,72)	14(18,01)	5 (10,60)	8 (5,30)	80
středoškolské s maturitou	20 (28,21)	1 (1,41)	13 (11,28)	20 (15,99)	15 (9,40)	2 (4,70)	71
celkem	60	3	24	34	20	10	151

Tabulka č. 4 Hypotéza č. 1

Vypočítaná hodnota testovacího kritéria $\chi^2 = 18,36$

Stupně volnosti tabulky = 5

Při hladině významnosti 0,05 je hodnota testového kritéria pro stupně volnosti $f=5$

$\chi^2_{0,05}(5) = 11,070$

$\chi^2 > \chi^2_{0,05} \quad 18,36 > 11,070$

Lze tedy říci, že mezi bariérami vysokoškolsky vzdělaných respondentů a středoškolsky vzdělaných respondentů je statisticky významný rozdíl.

Odmítáme tedy H_0 a přijímáme H_a .

5.2 Hypotéza č. 2

Liší se bariéry v trávení volného času mezi respondenty se středoškolským vzděláním a respondenty s vyučením?

H_0 - Předpokládáme, že mezi bariérami středoškolsky vzdělaných respondentů a respondentů s vyučením není statisticky významný rozdíl.

H_a - Předpokládáme, že mezi bariérami středoškolsky vzdělaných respondentů a respondentů s vyučením je statisticky významný rozdíl

Pro výpočet stanovené hypotézy použijeme Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku

	v nedostatku času	žádné vážné bariéry neshledávám	v nedostatku finančních prostředků	rodinné důvody	ve zdravotní omezení	v nedostatku instituc. nabídky	
středoškolské s maturitou	20 (19,80)	1 (0,68)	13 (22,53)	20 (15,02)	15(10,92)	2 (2,05)	71
vyučen	9 (9,20)	0 (0,32)	20 (10,47)	2 (6,98)	1 (5,08)	1 (0,95)	33
celkem	29	1	33	22	16	3	104

Tabulka č. 5 Hypotéza č. 2

Vypočítaná hodnota testovacího kritéria $\chi^2 = 23,19$

Stupně volnosti tabulky= 5

Při hladině významnosti 0,05 je hodnota testového kritéria pro stupně volnosti $f=5$

$$\chi_{20,05}^2(5) = 11,070$$

$$\chi^2 > \chi_{20,05}^2 \quad 23,19 > 11,070$$

Lze tedy říci, že mezi bariérymi středoškolsky vzdělaných respondentů a respondentů s vyučením je statisticky významný rozdíl.

Odmítáme tedy H_0 a přijímáme H_a .

5.3 Hypotéza č. 3

Liší se rozsah volného času mezi respondenty s vysokoškolsky vzdělanými a vyučenými?

H_0 - Předpokládáme, že mezi rozsahem volného času vysokoškolsky vzdělaných respondentů a vyučených respondentů není statisticky významný rozdíl.

H_a - Předpokládáme, že mezi rozsahem volného času vysokoškolsky vzdělaných respondentů a vyučených respondentů je statisticky významný rozdíl.

Pro výpočet stanovené hypotézy použijeme Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

	méně než 30 minut denně	30 minut.- 1 hodinu denně	1-2 hodiny denně	3 a více hodin denně	
vysokoškolské	11 (10,62)	20 (16,99)	32 (29,03)	17 (23,37)	80
vyučen	4 (4,38)	4 (7,0)	9 (11,98)	16 (9,64)	33
celkem	15	24	41	33	113

Tabulka č. 6 Hypotéza č. 3

Vypočítaná hodnota testovacího kritéria $\chi^2 = 8,84$

Stupně volnosti tabulky= 3

Při hladině významnosti 0,05 je hodnota testového kritéria pro stupně volnosti $f=3$

$$\chi^2_{0,05}(3) = 7.815$$

$$\chi^2 > \chi^2_{0,05} \quad 8,84 > 7,815$$

Lze tedy říci, že mezi rozsahem volného času vysokoškolsky vzdělaných respondentů a vyučených respondentů je statisticky významný rozdíl.

Odmítáme tedy H_0 a přijímáme H_a .

5.4 Hypotéza č. 4

H_0 - Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti s rozsahem volného času mezi vysokoškolsky vzdělanými lidmi a vyučenými v oboru.

H_a - Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti s rozsahem volného času mezi vysokoškolsky vzdělanými lidmi a vyučenými v oboru.

Pro výpočet dané hypotézy použijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

	ANO	NE	
vysokoškolské	32	48	80
vyučen	25	8	33
celkem	57	56	113

Tabulka č. 7 Hypotéza č. 4

Vypočítaná hodnota testovacího kritéria $\chi^2 = 0,11$

hodnota $\chi^2 <$ hodnota kritická $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635 \rightarrow$ přijímáme H_0 a odmítáme H_A .

Lze tedy říci, že existuje statisticky významný rozdíl ve spokojenosti s rozsahem volného času mezi vysokoškolsky vzdělanými lidmi a vyučenými v oboru.

.

Přijímáme tedy H_0 a odmítáme H_a .

6 VYHODNOCENÍ HLAVNÍHO CÍLE

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit skutečnost, jak dosažené vzdělání ovlivňuje aktivity, které člověk dělá ve svém volném čase.

Našeho výzkumu se účastnilo celkem 191 respondentů, z toho bylo 41%, středoškolsky vzdělaných s maturitou 38%, vyučených 17% a necelé 4% tvořili respondenti se základním vzděláním. Pro větší přehlednost si rozdělíme respondenty do výše uvedených skupin a budeme komparovat jejich volnočasové aktivity.

Vysokoškolsky vzdělaní lidé

Tito respondenti tvořili procentuelně největší skupinu z našich respondentů. Z této skupiny uváděli respondenti, že nejčastěji tráví svůj čas shodně s rodinou a přáteli a sportem (téměř v 58%), hned poté bylo jejich nejčastější zálibou četba (45%) a odpočinek (40%). Dále následovala kultura (21%), počítač a internet (19%), v těsné blízkosti následuje vzdělávání se (19%). Dále shodně 1,2%) odpovídalo, že se věnují aktivitám jako šachy, hra s dětmi, cestování, fotbal.

Středoškolsky vzdělaní s maturitní zkouškou

Největší počet oslovených patřících do této skupiny přiznává, že nejvíce tráví čas společně se svojí rodinou (téměř 50 %), 40 % tráví čas odpočinkem, stejný počet středoškoláků rádo sportuje, následuje 27% lidí, kteří se věnují kultuře, 25% četbě, 23% počítači a internetu, vzdělává se ve svém čase necelých 10%, necelá 3% uvádí, že hrají fotbal, poté shodně (1,4%) uvádí ruční práce, politická angažovanost, procházky do přírody, výlety s rodinou, rybaření, zahrada, sauna, televize, péče o vnuky, šachy.

Respondenti s výučním listem

Vyučení lidé nejvíce preferují ve svém volném čase odpočinek (42%), rodinu a přátele (30%), sportuje 27%, kultura a divadlo 18%, četbu a časopisy přiznává 15% dotázaných, počítač a internet 12%, zde nám přibývá oproti výše uvedeným skupinám záliba v zahrádkaření a pěstování květin, což preferuje 6% vyučených, dále potom shodně (3%) přiznává jako svoji nejčastější zálibu šachy, fotbal, kutilství, myslivost, televize,

motosport, procházky a televize. Zde můžeme pozorovat, že žádný vyučený respondent nezvolil odpověď, že se ve svém volném čase nějakým způsobem vzdělává.

Lidé se základním vzděláním

Tato skupina byla nejmenší, pouze necelá 4% ze všech respondentů. Co se týče volnočasových aktivit, odpovídala tato skupinka následovně. 86 % odpovídá, že volný čas tráví nejraději odpočinkem, shodně velká část uvádí čas strávený s rodinou, dále shodně (po 28%) z této skupiny volí odpovědi jako kultura, pc, vzdělávání se, četba a pouze 14% lidí se základním vzděláním rádo sportuje. Zde můžeme opět zpozorovat rozdíly například oproti první skupině, a to vysokoškolsky vzdělaných respondentů.

Velmi zajímavé pro nás je ale také zjištění, jak jednotlivé skupiny vnímají důležitost vzdělání a to, jestli plánují své vzdělání dále rozvíjet.

Zde 61% vysokoškoláků odpovídá, že vzdělání je pro ně velice důležité a záleží na něm budoucnost každého, pouze 3% jich odpovídalo, že vzdělání není důležité, zbytek považuje za důležité, ale není jejich životní prioritou. Rovněž velké procento vysokoškolsky vzdělaných (téměř 64%) plánuje své vzdělání dále rozvíjet, necelých 9 % už se dále vzdělávat nechce.

Z odpovědí středoškoláků vyplývá, že pro 66% je sice vzdělání důležité, ale není jejich životní prioritou, 32% uvádí, že je velmi důležité a záleží na něm budoucnost každého člověka a jen 1,5% nepovažuje vzdělání za důležité. Co se dalšího vzdělávání týče, tak celých 20% se dále určitě vzdělávat chce, 14% naopak ne, 30% neví, 33% možná ano.

Vyučení respondenti odpovídají ve 49 %, že vzdělání je důležité, ale není jejich prioritou, pro 15 % je vzdělání důležité a závisí na něm jejich budoucnost a 36% uvádí, že vzdělání není vůbec důležité. Rovněž zde můžeme spatřovat velmi výrazný rozdíl v plánování dalšího rozvíjení svého vzdělání, přičemž pouhých 6% ví, že své vzdělání dále rozvíjet chce, 30% to kategoricky odmítá, 45% neví a 18% možná ano.

Z odpovědí respondentů se základním vzděláním vychází následující zjištění. Pro 57% je vzdělání důležité a závisí na něm budoucnost, pro 29% vzdělání není vůbec důležité, pro 14% je důležité, ale není prioritou. 57% uvádí, že své vzdělání chce dále rozvíjet, 14 % kategoricky odmítá a stejně velké skupinky volí odpověď možná ano a nevim.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Volnočasové aktivity jsou v dnešní době velmi často diskutované. Lidé, kteří chtějí být v dnešní době úspěšní, mají náročné zaměstnání a volného času jim moc nezbyvá. O to pečlivěji si vybírají, jak tento čas stráví a mají nemalé možnosti vybrat si z nejrůznějších nabídek.

Téma naší práce - vliv vzdělání na volnočasové aktivity předpokládá určitou možnost zájmu institucí, které se zabývají nabídkou a provozování vzdělávacích aktivit o výsledky výzkumu a závěr této práce. Máme na mysli všeobecně různorodé instituce, neboť záběr naší práce je velmi široký, co se výzkumného vzorku týče. V naší práci jsme analyzovali odpovědi respondentů z široké veřejnosti, různého pohlaví, věku a vzdělání. Dle těchto výsledků je možné přiblížit, o jaké volnočasové aktivity by mohly mít potencionální zájem různé skupiny lidí, což by mohlo být přínosné, protože v dnešní době je velká konkurence v nabídkách různorodých aktivit.

Výsledky naší práce by tedy mohly být přínosné a posloužit právě těmto institucím jak k marketingovým účelům, tak k sestavování různých nabídek pro určité vytipované cílové skupiny lidí s nejrůznějšími zájmy, jejich další nabídky a podobně.

ZÁVĚR

Cílem naší práce bylo zjistit skutečnost, jakým způsobem vzdělání ovlivňuje volnočasové aktivity. Volný čas je v poslední době velmi diskutované téma. Při hledání faktorů, odpovědných za různorodé trávení volného času nelze výlučně usuzovat na jedinou kategorii činitelů. Stanovili jsme si jako cíl pojmenovat a rozlišit aspekty, které ovlivňují náš volný čas. Zodpovězení naší hlavní otázky a dílčích výzkumných problémů považujeme za naplnění cíle této práce.

Náš výzkum byl otevřen široké veřejnosti, tedy lidem s různým vzděláním, s odlišnými sociodemografickými údaji. Na základě výsledků výzkumu lze ve všech dílčích výzkumných problémech uvažovat o platnosti alternativních hypotéz. Výsledky našeho výzkumu nám dokazují, že existuje rozdíl mezi volnočasovými aktivitami mezi jednotlivými skupinami dle vzdělání. Zjistili jsme, že tyto skupiny se liší nejen vzděláním, ale také způsobem jak tráví svůj volný čas, kolik ho mají k dispozici, jak vnímají důležitost svého vzdělání. V této práci jsme se zabývali rovněž tím, jaké bariéry volnočasových aktivit mají jednotlivé skupiny a potvrdili jsme tak naši domněnku, že i mezi těmito bariérami jsou statisticky významné rozdíly.

Různě vzdělaní lidé tráví tedy svůj volný čas odlišně. Výzkum považujeme za naplněný, byly splněny jak hlavní, tak dílčí cíle, které jsme si stanovili. Výzkumu se zúčastnilo celkem 191 respondentů, kteří byli různého vzdělání. Tato diplomová práce nám pomáhá zmapovat daný problém. Doporučovali bychom verifikovat závěry z našeho výzkumu jeho opakováním za podobných podmínek. Hloubka problému nás ovšem navádí zopakovat tento výzkum metodou kvalitativního shromáždění dat, kterým bychom docílili většího osobního kontaktu s dotazovaným a získat tak možnost hlouběji se zabývat daným tématem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARTONKOVÁ, H.; Šimek, D.: *Andragogika*. 1. vyd. Olomouc 2002. ISBN 80-244-0394-3.

BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.

FILIPCOVÁ, B., FILIPEC, J. (1976). *Různoběžky života: zápas o socialistický způsob života*. Praha: Nakladatelství Svoboda.

HAYES, Nicky. *Aplikovaná psychologie*. Vydání 1. Praha: Portál, s. r. o., 2003. 220 s. ISBN 80-7178-807-4. ISBN 978-80-200-1679.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Grada Publishing. Praha 2007 ISBN 978-80-247-1369-4.

KAVANOVÁ, Alica a Štefan CHUDÝ. *Výchova a volný čas: vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Univerzitní institut, Ústav pedagogických věd, 2005. ISBN 8073182661.

KLIMENT, Pavel. *Psychologie osobnosti: studijní opora*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, 2001. 76 s. ISBN 80-244-0319-6.

KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

KOLEKTIV AUTORŮ, *České vzdělávání a Evropa*, Tauris Praha 1999; ISBN 80-211-0312-4.

KOONTZ, Harold; WEIHRICH, Heinz. *Management*. Praha: East Publishing, 1998, 659 s. ISBN 80-721-9014-8.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

LINHART, J., PETRUSEK, M., Vodáková, A., Maříková, Hana. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.

MUŽÍK, Jaroslav. *Androdidaktika*. Praha, ASPI, 2004, 146 s. ISBN 80-7357-045-9

NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd., v Academii vyd. 1. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Úvod do psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003. ISBN 8020009930.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071787116.

PAYNE, Jan, et al. *Kvalita života a zdraví*. Praha: Triton, 2005. 629 s. ISBN 80-7254-657-0.

PRŮCHA, J. *Perspektivy vzdělání*. 1. vyd. Praha: SPN, 1983. Pedagogická studie. ISBN 14-382-83.

PRŮCHA, J.: *Přehled pedagogiky: úvod do studia v oboru*. Vydání první. Praha: Portál, 2000. 272 s., ISBN 80-7178-399-4

PRŮCHA, J.: *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. 1. Vydání. Praha: Portál, 1999. 320 s., ISBN 80-7178-290-4.

PRUSÁKOVÁ, Viera. *Základy andragogiky I*. Bratislava, FF UK, 2005, 120 s. ISBN 80-89162-05-2.

RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1 vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2.

RÝDL, Karel a Eva ŠMELOVÁ. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869–2011)*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3033-1

Strategie celoživotního učení ČR. Praha, MŠMT, 2008. 78.s

SYCHROVÁ, H. *O smyslu vzdělání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969. ISBN 14-006-69.

ŠVIGOVÁ, M. *Volný čas a my*. 1. vyd. Praha: Svobodné slovo, 1967. 155 s. Č. 32-013-67.

VAĐUROVÁ, H. MÜHLPACHR, P. *Kvalita života: Teoretická a metodologická východiska*, 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 143 s. ISBN 80-210-3754-7.

VAĐUROVÁ, H., MÜHLPACHR, P. *Kvalita života*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 143 s. ISBN 80-210-3754-7.

MŠMT. Zákon č. 111/1998 O vysokých školách 2013 [online]. [citováno 2013-18-11].

Dostupné na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/zakon-c-111-1998-sb-ovysokychskolach-text-se-zpracovanymi>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Dotazník.....	76
----------------------------	----

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

dle podle

apod. a podobně

tzv. tak zvaný

DP diplomová práce

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Základní lidské motivy	22
Obrázek 2 Populace v ČR podle dosaženého vzdělání	34

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Pohlaví	42
Graf č. 2 Věk.....	43
Graf č. 3 Rodinný stav.....	43
Graf č. 4 Počet dětí.....	44
Graf č. 5 Bydliště	45
Graf č. 6 Profese.....	45
Graf č. 7 Dosažené vzdělání	46
Graf č. 8 Důležitost vzdělávání.....	47
Graf č. 9 Smysl vzdělání.....	49
Graf č. 10 Rozvíjení vzdělání	49
Graf č. 11 Rozvíjení vzdělání dle stupně vzdělání.....	50
Graf č. 12 Směr rozvíjení dalšího vzdělávání	51
Graf č. 13 Trávení volného času	53
Graf č. 14 Preferenze společnosti při volnočasových aktivitách	54
Graf č. 15 Organizovanost volnočasových aktivit	55
Graf č. 16 Rozsah volného času.....	56
Graf č. 17 Spokojenost s rozsahem volného času	56
Graf č. 18 Členství v klubu, spolku, kroužku či jiné organizace	57
Graf č. 19 Bariéry v trávení volného času	59
Gr af č. 20 Oblíbenost svých volnočasových aktivit.....	60

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Dosažené vzdělání.....	46
Tabulka č. 2 Trávení volného času.....	52
Tabulka č. 3 Bariéry v trávení volného času	58
Tabulka č. 4 Hypotéza č. 1	61
Tabulka č. 5 Hypotéza č. 2	62
Tabulka č. 6 Hypotéza č. 3	63
Tabulka č. 7 Hypotéza č. 4	64

PŘÍLOHA Č. 1

DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Edita Matyášová a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně v oboru Sociální pedagogika. Tímto se na Vás obracím s žádostí o spolupráci formou vyplnění dotazníku. Tento dotazník slouží k vypracování praktické části mé diplomové práce. K vyplňování dotazníku respondenti vyplňují dotazník samostatně. Chtěla bych zdůraznit naprostou anonymitu a potřebu pravdivého a odpovědného vyplňování dotazníku.

Vliv vzdělání na volnočasové aktivity

DOTAZNÍK

Správnou odpověď prosím zakroužkujte.

1. Jsem :

- a) muž
- b) žena

2. Ve věku:

- a) 18-34 let
- b) 35-49let
- c) 50-65let
- d) 65 a více let

3. Jsem:

- a) svobodný/á
- b) rozvedený/á
- c) ženatý/vdaná
- d) ovdovělý/á

4. Počet dětí ve společné domácnosti:

- a) 0
- b) 1
- c) 2
- d) 3 a více

5.Bydlíte:

- a) na vesnici
- b) ve městě (do 20. tis. obyvatel)
- c) ve městě (nad 20. tis. obyvatel)

6.Jsem:

- a) zaměstnaný/á ve veřejném sektoru
- b) zaměstnaný v soukromém sektoru
- c) OSČV
- d) nezaměstnaný/á
- e) na rodičovské dovolené
- f) jiné (student, ID)

7.Moje nejvyšší dosažené vzdělání je:

- a) základní
- b) vyučen
- c) středoškolské s maturitou
- d) vysokoškolské (Bc., Mgr., Ing. ...)

8. Jak moc je podle Vás vzdělání v životě důležité

- a) vzdělání je velice důležité, závisí na něm budoucnost každého člověka
- b) vzdělání je důležité, ale není mojí životní prioritou
- c) vzdělání není vůbec důležité

9. Jaký má podle Vás vzdělání v životě smysl

- a) zajistí mi lepší práci
- b) je zárukou lepšího finančního ohodnocení v zaměstnání
- c) stoupne moje hodnota v očích okolní veřejnosti
- d) pocít vlastního uspokojení
- e) vzdělání nemá žádný smysl

10. Plánujete své vzdělání v budoucnu rozvíjet:

- a) ano
- b) ne
- c) možná
- d) nevím

11. Pokud ano, v jakém směru by jste chtěl(a) své vzdělání rozvíjet?

- a) v dosažení vyššího titulu nebo stupně vzdělání (střední škola, vysoká škola...)
- b) v rozvíjení svých schopností (jazykové znalosti, pracovní zdokonalování...)
- c) ve zdokonalování se v aktivitách, které dělám ve volném čase (koníčky, zájmy)

12. Jak trávíte nejraději svůj volný čas:

- a) odpočinek
- b) kultura (koncerty, divadlo)
- c) sport (kolo, běh, fitcentrum,...)
- d) pc, internet, sociální sítě
- e) vzdělávání se (studium, zdokonalování se v něčem)
- f) četba (knihy, časopisy, křížovky)
- g) rodina, přátelé

13. Svůj volný čas trávím nejraději:

- a) sám / sama
- b) s rodinou
- c) s přáteli

14. Svůj volný čas trávím nejraději:

- a) dle svých představ
- b) organizovaně
- c) je mi to jedno

15. Kolik volného času máte pro sebe denně?

- a) méně než 30 minut denně
- b) 30 minut – 1 hodinu denně
- c) 1 - 2 hodiny denně
- d) 3 a více hodin denně

16. Jste spokojen s množstvím času, který máte pro sebe?

- a) ano
- b) ne

17. Jste členem (členkou) nějakého klubu, spolku, kroužku, organizace?

- a) ano
- b) ne

18. Bariéry v trávení volného času spatřuji:

- a) v nedostatku finančních prostředků
- b) rodinné důvody (děti, partner)
- c) v nedostatku institucionální nabídky (nedostatečná nabídka v zájmových institucích)
- d) v nedostatku času
- e) ve zdravotní omezení (nemůžu sportovat...)
- f) žádné vážné bariéry neshledávám
- g) jiné – uveďte

19. Je Vaše volnočasová aktivita zároveň i Vaší nejoblíbenější?

- a) ano
- b) ne

Děkujeme za vyplnění dotazníku!